

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Rossmann, Eva. Patriotizem in perversija : pogovor s pisateljico Evo Rossmann / Eva Rossmann ; [pogovarjala se je] Ana Grilc.-** Pisateljica Eva Rossmann je avtorica romana "Patrioten" (Patrioti). V soboto, 11. novembra bo literatka v Šentjakobu v Rožu brala pri Anti-Freezu, literaturi proti mrazu. Avtorica v pogovoru govori o feminizmu, političnih razmerah in manjšini.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43 (10. nov. 2017), str. 2-3**
- **Pred leti so slovenski Romi dobili slovensko - romski slovar : Svetovni dan romskega jezika.-** Ljubljana. Romi po vsem svetu praznujejo in za svoja priznavajo le dva svetovna dneva - 8. april, svetovni dan Romov in 5. november, ki je razglašen za Svetovni dan romskega jezika.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43 (10. nov. 2017), str. 5**
- **Vrtec Ringa raja v Drabosnjakovem domu : otroci in etnologija.** Kostanje. V sklopu letne teme Otroci skozi čas si je dvojezični otroški vrtec Ringa raja iz Ledine ogledal v ponedeljek, 30. oktobra, Etnološki muzej Kostanje.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43 (10. nov. 2017), str. 6**
- **Wakounig, Bojan. Alenki Hain in Nini Zdouc deželna nagrada : kulturne nagrade 2017 / Bojan Wakounig.-** Celovec. Koroška deželna vlada je na svoji seji v torek, 7.11.2017 ns predlog pristojnega referenta za kulturo Christiana Bengerja sklenila seznam letošnjih dobitnikov in dobitnic kulturnih nagrad dežele Koroške. Med tremi prejemniki posebnih priznanj prejme priznanje na področju upodabljalno umetnosti Alenka Hain. Nagradjenka je dejavna zlasti kot režiserka med slovenskimi gledališkimi skupinami na Koroškem, uveljavila pa se je tudi kot avtorica gledaliških del. Podporno nagrado na področju literature bo prejela pesnica Nina Zdouc, avtorica pesniške zbirke Ko ne pišem, me ni.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43(10. nov. 2017), str. 11**
- **Na Dunaju Teden slovenske književnosti : Avstrijski knjižni sejem.-** Dunaj. Do 12. novembra na Dunaju poteka največji avstrijski knjižni sejem BuchWien. Slovenija je teden izkoristila, da s posebnim poudarkom predstavi svojo literaturo.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43 (10. nov. 2017), str. 11**
- **Wakounig, Bojan. Tudi pri 12. jim sapa ne poide : Edicija_017 / Bojan Wakounig.-** Suha. Oktet Suha je posnel svojo 12. zgoščenko in jo na izjemno dobro insceniranem koncertu, v soboto, 4.11.2017 predstavil javnosti.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43 (10. nov. 2017), str. 12**
- **Emil Krištof se s koncertom pripravlja na 60-letnico : glasbeniki - A band from home pri Brezniku.-** Pliberk. 10. decembra bo glasbenik in vsestranski kulturni ustvarjalec Emil Krištof dopolnil 60 let. Na isti dan bo v celovškem Domu glasbe koncert s predstavivitvijo zgoščenke Prayer Wheel - Missa for choir & jazz Ensemble skladatelja in pianista Karena Asatriana.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43 (10. nov. 2017), str. 12**
- **Mermolja, Ace. Pesnjenje ni samo simbolika med oblaki : Ace Mermolja, pesnik / Ace Mermolja ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.-** Slovenski pesnik iz Italije Ace Mermolja je v knjižnem centru Haček predstavil svojo novo pesniško zbirko Čivk duše.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 43 (10. nov. 2017), str. 13**

Primorski dnevnik, Trst

- Tence, Sandor. Poziv k sistemski ureditvi poučevanja slovenščine : Ljubljana - komisija DZ o kanalski dolini / (sta-st). - Ilustr. V: Primorski dnevnik, št. 262 (10. nov. 2017), str. 5
- Tence, Sandor Alfano obljubil vrnitev tržaškega Narodnega doma : Rim - na srečanju s slovenskim ministrom Erjavcem. Primorski dnevnik, št. 262 (10. nov. 2017), str. 3
- Zapustila nas je natančna in energična sodelavka. Primorski dnevnik, št. 262 (10. nov. 2017), str. 13
- Ivan Žerjal. »Sem zelo vesel, vendar novih prostorov ne moremo najti čez noč«: Trst – rektor Univerze Maurizio Fermeglia o napovedi vrnitve Narodnega doma do leta 2020. Primorski dnevnik, št. 263 (11. nov. 2017), str. 5
- Na mizi prva imena možnih slovenskih kandidatov za Rim: manjšina – Slovenci v DS začeli predvolilne postopke (st). Primorski dnevnik, št. 264 (12. nov. 2017), str. 4
- Barbara Ferluga. Ko ni več meja ... ali kako malo vedo o nas v Sloveniji: Opčine – posvet Svetovnega slovenskega kongresa. Primorski dnevnik, št. 264 (12. nov. 2017), str. 8
- Večina konfliktov v sodobnem svetu izvira iz nespoštovanja pravic narodnih manjšin: posebni poročevalec Združenih narodov za manjšine Fernand de Varennes. Primorski dnevnik, št. 264 (12. nov. 2017), str. 13
- Manjšinski mediji v Vojvodini zelo angažirani za zagotovitev dostopne komunikacije vsem državljanom. Primorski dnevnik, št. 264 (12. nov. 2017), str. 13
- Marinčič, Marko. Družba KB1909 v likvidacijo : gospodarstvo - delničarji na sinočnji izredni skupščini z 71-odstotno večino potrdili predlog uprav. Primorski dnevnik, št. 265 (14. nov. 2017), str. 3
- Sandor Tence. »Olajšava iz zaščitnega zakona največ kar lahko dobijo Slovenci«: volilni zakon – stališče državnega pravobranilstva. Primorski dnevnik, št. 266 (15. nov. 2017), str. 1, 3

- »Urad za slovenščino obstaja le na paprju«: Dežela – opozorilo paritetnega odbora. Primorski dnevnik, št. 266 (15. nov. 2017), str. 3
- (ar) Štirideset let čezmejnega odmevanja. Gorica – Ljudski radio. . Primorski dnevnik, št. 266 (15. nov. 2017), str.13
- Sandor Tence. Postaja Topolove primer dobre kulturne prakse: Italija – avdicija v poslanski komisiji za kulturo. Primorski dnevnik, št. 267 (16. nov. 2017), str. 3

Primorske novice, Koper

- Marica Uršič Zupan. »OZN in Evropa se sicer trudita za Afriko, a rezultata še ni«: dolgoletni diplomat Drago Mirošič o aktualnih izzivih Evrope, begunski problematiki in novih razmerjih svetovnih sil. Primorske novice, št. 260, 10. 11. 2017, str. 12-14
- Trgovanje z manjšino? Slovenci v Italiji niso izključevali domnev, da naša zahodna sosedna denar za manjšino pogojuje s slovenskim pristankom za plinski terminal v Žavljah. Primorske novice, št. 260, 10. 11. 2017, str. 21

Delo, Ljubljana

- **Štirje v pripor, dva oproščena? Katja Miklavčič. Delo, 10.11.2017, str. 7**

Katalonska pot. Špansko tožilstvo proti predsedstvu katalonskega parlamenta

Špansko tožilstvo je po današnjem zaslišanju šestih članov predsedstva katalonskega parlamenta zahtevalo preiskovalni pripor za štiri člane, tudi za predsednico Carme Forcadell. Eden izmed poslancev bi se po predlogu tožilstva lahko izognil priporu s plačilom varščine, za poslanca Joana Josepa Nueta pa tožilstvo ne zahteva pripora. Nuet, kot je povedal na zaslišanju, namreč ni sodeloval pri sprejemanju deklaracije o neodvisni Kataloniji 27. oktobra, priložil je tudi dokazno gradivo, ki potrjuje njegove navedbe.

Špansko tožilstvo je začelo postopke proti članom predsedstva katalonskega parlamenta zaradi njihove vloge pri procesu osamosvajanja Katalonije, ki ga je Madrid označil za neustavne, nelegalne. Obtožnica jih bremeni upora, vstajništva in nezakonitega prisvajanja javnega denarja. Ob prihodu na zaslihanje je pričakala poslance gruča zagovornikov enovite Španije in jih z vzkliki pošiljala »v zapor«.

Carme Forcadell, Joan Josep Nuet, Lluís Guinó, Anna Simó, Ramona Barrufet in Lluís Corominas so za razliko od osmih odstavljenih ministrov katalonske vlade Carlesa Puigdemonta, ki so brezpogojno v preiskovalnem priporu od njihovega zaslišanja na višjem sodišču minuli teden, odgovarjali na vprašanja sodnika. Po pisanju španskih medijev je Carme Forcadell na zaslišanju izjavila, da je predsedstvo parlamenta vselej spoštovalo ukrepe po 155. členu španske ustave, s katerimi je centralna vlada posegla v avtonomijo Katalonije, ter povedala, da je bila razglasitev Katalonije 27. oktobra »simbolična«.

Puigdemontovo pismo iz Bruslja

V luči zaslihanja članov predsedstva katalonskega parlamenta se je Puigdemont iz Bruslja oglasil s pismom, v katerem je ponovno poudaril, da »represija ni prava pot«. Kot Puigdemontove besede navaja španski El Mundo, je katalonski predsednik opisal dejanja španske oblasti kot nedemokratična, neskladna z vrednotami pravne države, na kateri temelji tudi Evropska unija, od idealov katere se, kot je zapisal, Španija s svojimi dejanji odmika. V sredo je namreč špansko ustavno sodišče zaradi neustavnosti razveljavilo tudi deklaracijo o neodvisnosti, ki jo je katalonski parlament sprejel 27. oktobra. »Danes jih želimo nazaj,« je na twitterju zapisala županja Barcelone Ada Colau, pri tem pa imela v mislih zaslišane člane predsedstva parlamenta. Zaslišanim in drugim preganjanim katalonskim separatistom so včeraj na tiskovni konferenci izrazili podporo tudi predstavniki katalonskih civilnodruženih organizacij Katalonska narodna skupščina (ANC) in Òmnium Cultural, ki vedno znova odigrata ključno vlogo pri mobilizaciji neodvisnosti naklonjenih Kataloncev.

Pozvali so tudi k udeležbi na jutrišnjem shodu, ki bo, kot navaja katalonska La Vanguardia, potekal pod sloganom »Svoboda za politične zapornike. Smo republika«. Na čelu sprevoda bodo družinski člani priprtih katalonskih politikov in »dveh Jordíjev« – Jordíja Sancheza in Jordíja Cuixarta –, predsednikov omenjenih organizacij, ki sta zaradi svoje vloge pri dejavnostih, povezanih z osamosvajanjem Katalonije, prav tako brezpogojno priprta.

- **Premočrtni pogajalec v nepremočrtnosti. Tekst: Mimi Podkrižnik. Delo, Sobotna priloga, 11.11.2017, str. 3**

Carles Puigdemont

Da bi ti verjeli drugi, si moraš močno zaupati sam. Drži za človeka in nič manj nemara za narod.

Odstavljeni 130. katalonski predsednik Carles Puigdemont, ki je skupaj s še štirimi ministri prebegnil v Bruselj, je resda, kakor ga naprej slikajo neredki v Kataloniji, odločen independentist, je pa (bilo) tesno okrog njega morda preveč takih, ki to niso: kajti le tako si je mogoče razlagati – da, ljudje govorijo krepke besede – katalonski »diletantski« pohod v neodvisnost. In zato je razočaranje mnogih hudo, predvsem tistih prepričanih Kataloncev, ki so v zgodbo o hrepenjenju Katalonije, da končno postane neodvisna republika, predano verjeli in jo zadnjih sedem let z vnemo razlagali svetu. Zdaj, ko so številni med njimi žalostno ostali brez služb – Madrid je z resnimi obtožbami odstavil politiko v Barceloni, katalonske uradne delegacije po svetu so zaprte, enako Diplocat, katalonski svet za javno diplomacijo –, se z občutkom, da so bili pozabljeni, sprašujejo, ali je mogoče, da so Puigdemontu verjeli napak; kajti kako je mogoče, da je katalonska politika storila toliko napak. Kakšnih napak?

Po vsem taktiziranju bi in ne bi oziroma osamosvojitvenih kolobocijah v Barceloni ter ultimativnem zavračanju demokratičnega dialoga in zastraševanja Katalonije v Madridu je regionalni parlament 27. oktobra – s 70 glasovi od 135 poslancev – končno vendarle enostransko razglasil neodvisnost, niso pa potem nemudoma začeli vzpostavljati (že vnaprej skrbno pripravljene) katalonske države; vsaj vtis je tak, ne le od daleč, ampak tudi med Katalonci. Je Puigdemont resno razmišljal o konkretnem porajanju republike, ko so mu tisti konec tedna takoj po »osamosvojitvi« mediji sledili po Barceloni, ali je predvsem čakal, kot so se tiho bali mnogi v Španiji, na buren, morda nasilen odziv Madrida, ki je medtem v senatu aktiviral 155. člen španske ustave in si formalno začel podrežati avtonomno skupnost?

Katalonija je preveč zapletena in samosvoja, tudi prevelika Babilonija in premalo »klasično« nacionalistična družba, pravi za Delo v Barceloni živeča esejistka in prevajalka Simona Škrabec, da bi si ji jo bilo mogoče poenostavljeno razlagati po slovensko in s premočrtno in hitro slovensko osamosvojitveno potjo. Naša preprosta logika, ko smo pred dobrega četrta stoletja odločno tvegali vse, med Katalonci, zgodovinski pogajalci in neumornimi paktisti, menda ne deluje. Pri njih je vedno še prostor in čas za vnovično pogajanje, za počasno napredovanje ... In vendar se je v tej vroči španski jeseni kakor že leta prej politika v Barceloni, in nič manj pravniška stroka, redno sklicevala na naš »svetel« primer in ga ljudstvu postavljala za zgled. Pa tudi slovensko-katalonske vezi so že desetletja tesne, prijateljske ...

S pogajalsko mentaliteto je menda zlahka razumeti tudi Puigdemontovo namero, da iz Bruslja, kjer zdaj svobodno čaka na odločitev belgijskih organov, ali ga bodo izročili Španiji, privoli v predčasne volitve 21. decembra, ki jih je Barceloni vsilil konservativni premier Mariano Rajoy. Če bo treba vnovično dokazati, kaj hočejo katalonski independentisti, bodo to pač storili ... Vprašanje je, ali jim lahko uspe, kajti zdaj se že ve, da Puigdemont in Oriol Junqueras, odstavljena predsednik in podpredsednik, prvi na prostosti v Bruslju in drugi začasno za zapahi v Madridu, na volitvah ne bosta nastopila skupaj. Medtem ko se je Puigdemontovi desničarski Demokratični stranki Katalonije PdeCat (izšla je iz Demokratične konvergence Katalonije (CDC)) in Junquerasovi Republikanski levici Katalonije (ERC) pred dvema letoma uspelo povezati v platformo Junts pel Sí (Skupaj za), jima je tokrat spodletelo. Menda je desničarju hrbet obrnil levičar. Naivno nepolitično bi se vprašali, pa kako je mogoče, da niti v tako prelomnem osamosvojitvenem trenutku – ko je z njima vred kar osem odstavljenih ministrov v začasnem priporu in še pet v eksilu, zagovarja pa se tudi predsedstvo parlamenta – nista sposobna stopiti skupaj in tako ne morda popolnoma zaigrati neodvisnosti, ki so jo na referendumu 1. oktobra izbrali Katalonci.

Seveda je prav tako zanimivo, da se bosta s tako težkimi obtožbami – v Madridu ju bremenijo vstajništva, upora, zlorabe javnega denarja ... – sploh lahko potegovala na volitvah, ki jih je Rajoy sprva napovedal v šestih mesecih, potem pa (tiha Evropa ali nekdo vendarle pritiska iz ozadja) sklical že za december. Mogoče pa imajo prav tisti, ki pravijo, da gre v tokratni vojni med Barcelono in Madridom predvsem za zgodbo, besede, simbole, kar za cirkus ... in da na koncu nihče od odstavljenih in obtoženih katalonskih politikov, vsaj vodilnih ne, ne bo sedel, gotovo ne zagroženih petnajst do trideset let. Od daleč je menda videti bolj nevarno in teatralno kakor od blizu, kjer ni še nobene španske prekucije: denimo, na ministrstvih, pravi Simona Škrabec, kakor je tudi Martí Estruch iz (začasno?) zaprtega Diplocata žalosten, a optimističen, da bodo že našli rešitev. Osamosvojitvenega procesa da ni mogoče ustaviti, četudi jih Katalonci spet dobivajo po glavi in je ustavno sodišče pred dnevi razveljavilo deklaracijo neodvisnosti. A tega so od Madrida tako in tako vajeni, nujna je le potrpežljivost pri nenehnem stopanju malo naprej in malo nazaj ... Kakor menda tudi ni verjetno, da bi se v srčki Evropske unije Rajoyeva Španija povsem brezsravno spridila kot kakšna Turčija. In če se bo, potem bo tako in tako konec tudi Evrope ... A še prej, decembra, bodo v Kataloniji volitve, na katere sedaj čakajo vsi.

Vanje mora verjeti 54-letni Carles Puigdemont, ki je s prebegom v Bruselj, od koder zdaj nagovarja domačo in tujo javnost, Katalonijo in Španijo nenadkriljivo postavil v središče celine in sveta, pa tudi ali predvsem v Belgijo, ki po svoji dvojnosti, prav tako jezikovni, morda še najbolj razume zapleteno katalonsko zgodbo. Predsednikovemu manevru, ki ni prvi v katalonski zgodovini, mnogi ploskajo, medtem ko ga nasprotniki smešijo kot strahopetca ...

Doma ga sledniki povečini naprej portretirajo kot svobodnega in neposrednega človeka, ki se ne boji sprememb – zamenjal je nekaj poklicev: od novinarja, ustanovitelja časopisa v angleščini Catalonia Today, župana Girone od leta 2011 do 2016, predsednika katalonske vlade – in ki ne trepeta za politično prihodnost, sploh za svojo se menda ne boji. Seveda pa na preračunljivem političnem odru ni sam ... Martí Estruch ga je za Delo opisal »kot izjemnega načrtovalca, z vedno novimi zamislimi v glavi, čeprav ne nujno le s takimi, ki se jih da uresničiti«. Zanj je politik »odprtega duha, trmast in stoodstotni independentist, ki okretno sledi sodobnim tehnologijam – zelo je aktiven na twitterju, denimo – in za katerega je politika bolj sredstvo kot cilj sam po sebi. In predvsem je dober človek, kar ni vedno primer v politiki«. Po odločnosti je menda drugačen od predhodnika Arturja Masa, pri katerem je bilo opaziti veliko oportunitizma in še manj premočrtnosti: »referendum« o neodvisnosti 9. novembra 2014 se je končal kot farsa, saj ni bilo takrat za katalonsko republiko pripravljeno res nič.

V Evropi nam je, očitno, še vedno prefino, da bi Evropejci hoteli preglasiti in stresti molčečo evropsko politiko, ki vse te nemirne španske tedne uradno noče slišati katalonskih klicev na pomoč: političnih prošenj po dialogu, pogovoru, mediaciji ..., pa čeprav je Madrid Mariana Rajoya avtoritarno zarohnel nad Barcelono. Kakor je očitno še vedno dovolj udobno tudi Kataloncem. Z vso neskrivano simpatijo do njih je treba vendarle zapisati, da jih drugi ne morejo osamosvojiti niti jim utreti poti v več avtonomije, ampak morajo svoje sanje – če res skupinsko, brez oportunitizma in prislovičnih političnih manipulacij hrepenijo – dosanjati sami. Podobno morajo tudi Španci vedeti, koliko sta jim pisana na kožo nazadnjaški Rajoy in aferiška Ljudska stranka ... Da bi nam zatem verjeli in bi nas razumeli še drugi, si moramo spočetka iskreno verjeti sami.

- **Z oddajo suverenosti si bolj suveren, kot če si sam suveren. Intervju: Iztok Mirošič, diplomat. Tekst: Saša Vidmajer. Delo, Sobotna priloga, 11.11.2017, str. 4-6**

Iztok Mirošič, diplomat

Je tisti diplomat zunanjega ministrstva, ki razpravo o prihodnosti Evrope razume kot prioriteto Slovenije; verjame, da je Nemčijo in Francijo mogoče prepričati, da spadamo v nastajajoče jedro EU. Pred dvema letoma se je vrnil iz Rima, kjer je bil ambasador, pred tem se je ukvarjal z odnosi s Hrvaško, med drugim je bil pogajalec za arbitražni sporazum, še prej veleposlanik v Veliki Britaniji. Zdaj je državni sekretar v Mladiki.

Nemška kanclerka in francoski predsednik naj bi v začetku prihodnjega leta predstavila pobudo o poglobljenem sodelovanju v EU – v bistvu Evropo več hitrosti. Slovenija se bo morala odločiti, kaj hoče in kaj zmore. Menda hoče biti v jedru, vprašanje je, ali je lahko?

Razvoj v Evropski uniji gre v spremembe, nakazujeta jih dva razmisleka. Eden je opredeljen v pismu predsednika evropske komisije Jean-Clauda Junckerja, ki je podal vizijo napredka Evrope v smislu celote, to je Unije sedemindvajsetih. Drugi razmislek je tik po nemških volitvah dal francoski predsednik Emmanuel Macron, z očitno željo reaktiviranja Francije in francosko-nemškega motorja kot tistega pogonskega sredstva, ki je vedno premikalo Evropo naprej. Ima drugačna

izhodišča, usmerjen je v sodelovanje držav, ki si želijo najhitreje napredovati v smeri poglobljenega sodelovanja. Ne vem, ali se lahko temu reče že federacija ali ne. Januarja poteka obletnica elizejske pogodbe med Francijo in Nemčijo, to je tudi čas, ko naj bi kanclerka končala koalicijska pogajanja za sestavo nove vlade, vedelo naj bi se, kakšna bo »nova stara« ali »nova nova« nemška usmeritev za Evropo. Takrat naj bi prišlo do usklajenega pogleda o tem, kaj želimo članice, še zlasti dve, ki sta gospodarsko in politično najpomembnejši.

Slovenija se bo morala opredeliti. Opredeljevanje, vsaj tisto na zunanjem ministrstvu, skupaj z vlado in kabinetom predsednika vlade, se je že začelo. Vlada je imela interni posvet, zunanje ministrstvo pripravlja izhodišča za druga ministrstva, začel se je razmislek, kam naj se Slovenija usmeri. Želimo sodelovati v Evropi sedemindvajsetih, če pa bo razvoj drugačen in se bo oblikovalo jedro na drugačnih temeljih, želimo biti del najnaprednejše, najtrdneje povezane skupine. Temu pa morajo slediti tudi zmogljivosti.

Poleg političnih odločitev torej tudi finančne obveznosti?

Če se bo oblikovalo okrepljeno sodelovanje na posameznih področjih, bosta temeljna kriterija dva: eno je želja, drugo je sposobnost. Ne bo dovolj samo eden od obeh, potrebna bosta verjetno oba. Del tega, začeni s sodelovanjem na obrambnem področju, kot je Pesco (Permanent Structured Cooperation on Security and Defence), bo potekal že ta mesec in Slovenija bo podpisala namero za včlanitev v evropsko obrambno sodelovanje. Države bodo morale imeti poleg volje tudi sredstva za sodelovanje in izvajanje tega. V svojih nacionalnih programih bodo morale alocirati sodelovanje kot del nacionalnih prioritet.

Kaj to pomeni zelo konkretno?

Na obrambnem področju pomeni, da bomo morali načrtno dodeliti dovolj sredstev, bodisi proračunskih bodisi tistih v nacionalnih, razvojnih in drugih programih, in seveda tudi ustreznih sil, ki so lahko kompatibilne z Natom ali pa so locirane posebej. Ampak država mora imeti sredstva, ne samo na papirju, tudi dejansko.

Tista večna, težka izbira med vojsko in socialo?

V končni instanci pomeni to, da pridemo do opredelitve, kot ste rekli sami, med maslom in topovi. Pa vendar mora Slovenija v vsakem primeru zadovoljevati lastne obrambne potrebe. Če jih vidi v zadovoljevanju na širši, zunaj nacionalni ravni, se pravi v agregaciji moči z drugimi članicami EU in v obliki okrepljenega sodelovanja, potem je to verjetno naša nacionalna, strateška, tudi razvojna prioriteta. Za to moramo nameniti dovolj sredstev, sicer jih bomo morali na nacionalni ravni nameniti več kot v kolektivnem naporu. V bistvu to pomeni opredelitev nacionalnih razvojnih prioritet tudi skozi evropsko perspektivo, verjetno že v pogajanjih za evropsko proračunsko perspektivno prihodnje leto.

Govorite o odločitvah vlade, verjetno bo o tem odločal tudi DZ. Kaj pa javno mnenje? Je možen referendum?

Slovenija je ena redkih, ki za vsakokratne odločitve na ravni Evropske unije išče potrditve v državnem zboru, in tako bo tudi tokrat. Vlada je pravkar predstavila deklaracijo o delovanju Slovenije v EU za prihodnjih 18 mesecev, ki že zajema razmisleke o takšnih oblikah sodelovanja. Parlament jo je pravkar potrdil. Zunanje ministrstvo je organiziralo pet okroglih miz o različnih oblikah poglobljenega sodelovanja in prihodnjem razvoju EU, pripravljamo tudi omizja bolj internega značaja, s strokovno javnostjo, univerzami, posvečene bodo poglobljenemu sodelovanju na različnih področjih.

Kar pa se tiče referendumov, so stvari odvisne od smeri razvoja Evropske unije. Pravne podlage za okrepljeno sodelovanje na posameznih področjih so opredeljene že v obstoječih evropskih pogodbah, to ne potrebuje posebnega referendumskega izjasnjevanja ljudi. Če pa bo šel razvoj v oblikovanje strukture EU na radikalno nov način, z radikalno novim oddajanjem suverenosti ali pristojnosti na višjo, evropsko raven, pa ni mogoče izključiti iskanja nove legitimnosti z referendumom. Odvisno je, kateri koncept razvoja Evropske unije bo prevladal, ali komisije ali francoskega predsednika.

Enkrat ste mi rekli: Zunanja politika je toliko ambiciozna, kot je ambiciozna nacija. No, nacija ni ravno zunanjepolitično ambiciozna.

To sem rekel zato, ker zunanja politika ne more prek splošnega konsenza v nekem občestvu, neki družbi. Če hočemo na zunanjepolitičnem področju doseči nekaj več, potem moramo za to formirati politični in družbeni konsenz. Ni modro, da bi politika delovala mimo tega. Modro je, da bi usmerjala javno mnenje in mu na transparenten način prezentirala, kaj pomenijo posledice določenih političnih odločitev, in na tem temelju iskala družbeni konsenz: na primer, ali bomo bolj suvereni v drugem ali tretjem in ne prvem krogu prihodnjega razvoja Evropske unije; ali bomo z oddajanjem dodatnih elementov lastne suverenosti na neki novi nivo najnaprednejšega, razvojno hitrejšega jedra EU, ohranili več suverenosti, kot če je ne bi oddali. Torej, tu mora politika transparentno in prepričljivo prikazati državljanom, kaj za prihodnje razvojno obdobje Slovenije pa tudi za blaginjo njih samih pomenijo odločitve, ki se tičejo uvrščanja v jedro ali v drugo ali tretjo skupino evropskega združevanja. Prepričan sem, da je lahko v tem smislu naša zunanja politika oziroma evropska politika ambicioznejša. Izhajam iz tega, da je družbeni produkt Slovenije v 70 do 80 odstotkih izvozno naravnani v tiste države članice, ki bodo verjetno tvorile prihodnje najhitreje povezujoče se jedro Unije. Dvomim, da lahko Slovenija ostane zunaj. Zato pa so potrebne družbena razprava in politične odločitve, utemeljene na družbenem konsenzu.

Ambicije biti v jedrni skupini so povezane tudi z odmikanjem od evropskega vzhoda. V času množičnega prihoda beguncev in priseljencev smo gledali, kako smo si podobni z Vzhodnoevropejkami, spomnimo se samo žice na meji. Obstajajo tudi razlike, recimo glede odnosa do begunskih kvot. Se zdaj Slovenija zavestno odmika od višegrajske skupine?

V Evropski uniji sta dva procesa, ki spreminjata ravnotežje moči in vplivata na razprave o prihodnosti. Proces sta se začela s finančno in ekonomsko krizo, nadaljujeta se z odhodom Velike Britanije, bistveno pa so nanje vplivali nestabilna okolica EU in posledično migracije in različna politična stališča o tem. Govorim o križanju interesov znotraj Unije oziroma nasprotij v finančno-ekonomskem smislu glede varčevalnih ukrepov ali solidarnosti med severom in jugom in, v vrednostnem pogledu, tudi solidarnosti med evropskim vzhodom in zahodom. Ti disonanci, ki potekata v obliki križa, bistveno vplivata na naše poglede o prihodnjem evropskem sodelovanju. Slovenija mora s srednjeevropskimi državami zelo dobro sodelovati, ne vem pa, ali je še aktualna razprava o članstvu v skupini V-4, kajti tudi med njimi so velike razlike.

Videti je, da Evropa več hitrosti sili v novo opredeljevanje in rahlja tudi višegrajsko skupino, kajne?

Ja, zato govorim, da ta nasprotja in prihodnji integracijski procesi, ki bodo verjetno vodili v neko trdnejše povezovanje, njegova osnova bo evrska skupina, vplivajo tudi na pojav različnih pogledov znotraj višegrajske skupine. Na primer Slovaške, ki zdaj vidi jedro kot prioriteto, ki je zanjo zanimiva, pa tudi Češke, ne glede na zasuke z zadnjimi volitvami. S temi državami potrebujemo dobro projektno politično in gospodarsko sodelovanje. So zaledje in trg, ki je strateškega pomena, pristanišče Koper je pretežno vezano na srednjeevropski trg, nove iniciative Kitajske so vezane v veliki meri na srednjeevropsko območje, v času krize je bilo tisto z največ kupne moči in gospodarske rasti. To je območje, ki je nedvomno za Slovenijo zelo interesantno.

Najbrž se boste kljub temu strinjali, da ni koristno, če nas v EU vidijo kot politično zelo blizu temu prostoru.

Od srednje Evrope se Slovenija tudi nekoliko loči, njeno javno mnenje je najbolj proevropsko, svojo prihodnost vidi v trdnejših evropskih strukturah in sodelovanju z močno komunitarno metodo, medtem ko je včasih, predvsem če berete zahodne časopise, opaziti skepsu, ali so nove članice iz srednje Evrope dejansko integrirane v EU. Spogledujejo se z idejami vračanja pristojnosti iz Bruslja. Zaslediti je neki resentment medsebojnega nezaupanja.

Slovenija si seveda želi, da bi bila skupaj z najhitrejšimi v EU, morala bi biti del območja, ki se bo najhitreje razvijal, nanj smo zgodovinsko in predvsem gospodarsko vezani, to je trdno jedro evroobmočja. Pri tem pa seveda ne izključevati dobrih odnosov, predvsem gospodarskih, s srednjeevropskimi državami. Naposled imamo podobno izkušnjo tranzicije in transformacije, družbeni problemi v novih članicah so zelo podobni, na Zahodu jih morda kdaj ne razumejo. Hkrati smo bili zgodovinsko vedno vpeti tudi v zahodni del Evrope, imamo razumevanje obeh strani in ga lahko koristno uporabimo tudi pri evropskih integracijskih procesih.

Že nekaj časa opažamo, da so politični odnosi z Orbánovo Madžarsko odlični, pravzaprav je videti naša redka prijateljica v EU, večkrat se sklicujemo na ista stališča, recimo vizavi Hrvaški. Ali ni to malce bizarno, Madžarska je tačas vendar črna ovca v EU?

Madžarska je enostavno naša sosedka in medsosedski odnosi so vedno odnosi posebne vrste. Našli smo se skupaj pri opozarjanju na problematiko migracij, migranti, ki so množično prečkali naše ozemlje, so bili dejansko problem. Želeli smo opozoriti Evropo na nenadzorovane migracije v EU, ne morejo potekati tako, da ogrozijo notranjo kohezijo, in to se je dejansko zgodilo z vzponom populizmov. Na novo so vzniknile policijske kontrole na notranjih schengenskih mejah, kar je za Slovenijo nesprejemljivo. Drugače pa smo pri vprašanju solidarnosti relokacijskih shem in reforme prihodnjega azilnega sistema bliže stališčem in temeljnim civilizacijskim vrednotam zahodnih članic. Ne bom politično ocenjeval oblasti na Madžarskem, to je stvar madžarskih volivcev. Mislim tudi, da je večina njihovih državljanov naklonjena EU, ne nazadnje dobiva Madžarska evropska razvojna sredstva. Hočem reči samo, da smo nekatere države, Avstrija, Madžarska, tudi balkanske države, v nekem trenutku imele skupne interese in probleme, to je migracijski val, ki je bil, tako kot je potekal, neprimeren. Iz teh opozoril so se rodile tudi ideje, da je treba dublinsko konvencijo, azilni sistem in celotno migracijsko politiko reformirati, in to se že dogaja.

Velitvoslaniki v tujini imajo navodila, naj ob vsaki priložnosti povedo, da hočemo biti v jedrni skupini. Kakšni so odzivi, denimo Nemčije?

Naš primarni cilj je, da EU, če se da, napreduje v formatu sedemindvajsetih.

Vprašanje je, ali je to realno.

Če ni, potem sledi sekundarni cilj, biti v integracijsko najbolj napredni skupini EU. Imamo pogovore z evropskimi partnerji, iz tistih, ki sem jih imel sam, in bilo jih je veliko, je razvidno, da Slovenijo vidijo v jedru. Vendar pa je bolj od tega, kako nas vidijo drugi, odvisno od nas samih; namreč, ali se želimo usmeriti v tok, ali želimo razvojne prioritete prilagoditi hitrejšemu integriranju ali ne. Ne pozabite, takoj se bodo začele razprave, da če moramo za poglobljeno sodelovanje dati več sredstev, to pomeni manj denarja za nacionalni proračun. Še enkrat bom rekel: z oddajo suverenosti in združitvijo moči si bolj suveren, kot če si sam suveren in imaš zelo majhno, omejeno kapaciteto delovanja. Kot berem odzive Jürgena Habermasa na Macrona, tudi on poziva Nemčijo ravno k temu – večja integracija, hitrejša harmonizacija politik, ekonomskih in socialnih, kar je bila doslej tabu tema v EU, pomeni za Nemčijo v sodobnem, globalnem svetu večjo suverenost, kot če bi delovala sama. Če to velja za Nemčijo, kaj šele za Slovenijo.

Večkrat je slišati, da francoski predsednik v jedrni skupini ne želi Vzhodnoevropejk. Je v tem oziru Evropa več hitrosti nekaj, česar se lahko tudi bojimo?

V nasprotju z Junckerjem, ki je v svojo predstavitev zelo močno vključeval idejo o nesprejemljivosti dvojnega tretmaja, dvojnih članic, dvojnih državljanov in dvojnih standardov v EU, pri čemer je mislil na vzhodnoevropske državljanke in delavce, na kvaliteto prehranskih izdelkov, Macron predlaga oblikovanje enotnega nemško-francoskega trga, ki bi bil kot vzor in zagon ekonomske, fiskalne in socialne harmonizacije. Njegova ideja je zlasti v nagovarjanju Nemčije, da pospešita integracijo evropskega jedra. Francija je bila v preteklih letih šibka, odsotna, Macron jo želi skupaj z Nemčijo reintegrirati. Iz mojih pogovorov s Francozi ni bilo razbrati izključevanja, vendar pa je na Zahodu določena zafrustriranost, ker prihaja do blokad projektov. Z močnejšim sodelovanjem želijo to premagati.

Iz Francije prihaja plaz idej, kako revitalizirati EU. A na eni strani je francoski entuziazem, na drugi nemški skepticizem.

Kaj bo torej s francosko-nemškim vodenjem?

Ne pozabite, da so bile težave pri evropskem združevanju že takoj po vojni, vselej v zgodovini so obstajale razlike med Nemčijo in Francijo o temeljnih vprašanih združevanja. Vedno je šlo za nasprotja med francosko vizijo in nemško prizemljenostjo. Po velikih mukah in različnih pogledih je bila sklenjena mesinska deklaracija [na konferenci ustanovnih članic Skupnosti za premog in jeklo v Messini, leta 1955]. Na koncu je prevladalo mišljenje, da je večja korist obeh in s tem tudi Evrope združevanje, ne razdvajanje. Poskus Macrona sledi temu vzorcu. Jasno je, da ima Nemčija drugačne, bolj realistične poglede, zlasti na oblikovanje jedra, ki je evro. Solidarizacija oziroma mutualizacija finančnih obveznosti, kot se reče v evropski latovščini, ni v nemškem interesu. Nemški interes je oblikovanje jasnih pravil, ki se jih spoštuje. Ne glede na to, da je bila med prvimi, ki je kršila pakt stabilnosti, je kasneje izvedla Schröderjeve reforme. Pomagale so ji k takšnemu ekonomskemu položaju, da lahko drugim zapoveduje obliko varčevanja, ki je niti vsi ne sprejemajo in verjetno niti ni najbolj

pametna oblika za vse. Macron je odprl težke zadeve, napovedal je reformo skupne kmetijske politike, lotil se je področij, ki so bila doslej tabu, trudi se za reforme doma, da bi bila Francija na ekonomsko-finančnem področju enakopravnejša sogovornica. Vsi intelektualci, ki jih beremo v zadnjem času, Habermas, Joschka Fischer, pričakujejo odziv nemške vlade. Jasno je, da ga ni pričakovati pred oblikovanjem koalicije, vendar pa na rokavico, ki jo je spustil Macron, pričakujejo ugoden odziv Nemčije.

Kanclerka je oslABLJENA. Koliko bo omejena na evropskem področju?

To je drugi del odgovora na vprašanje o radikalnosti reform. Mislim, da je bilo možnosti več pred nemškimi volitvami, volitve so jih nekoliko znižale. Macron je zelo odkrito napisal, da sta Nemčija in Francija tisti, ki bosta določali prihodnji razvoj Evropske unije, ostali naj se pridružijo. Na drugi strani sta predsednik evropskega sveta Tusk in Juncker, ki bi želela format EU 27 oziroma takšno sodelovanje, ki ne bi preveč izključevalo. Ampak tudi tu se postavlja vprašanje, ali je stvar realna. Nemčija in Francija sta se enostavno odločili, da je treba iti v nekem formatu naprej, in to bo evroobmočje, kar je tudi najbolj komplicirano. Spremembe bodo verjetno že naslednje leto, v sedanji obliki Evropska unija težko učinkovito funkcionira in odloča.

Temeljni razkorak med Junckerjem in Macronom je pri formiranju finančno-ekonomsko-socialnega jedra evrskega območja. Bodo strukture ločene ali vkomponirane? Kje bo proračun evroobmočja? Bo morala imeti lasten proračun in kje? Macron predlaga ločeno finančno orodje z ločenim finančnim ministrom, zunaj pristojnosti komisije. Te zadeve so odprte.

Ob Evropi več hitrosti se poraja še vprašanje, kako bi se Nemčija, ki vedno gleda na vzhod, odrekla temu?

Ne z lahkoto. Nemčija je determinirana z vzhodno politiko, to je vsem jasno zgodovinsko dejstvo, Nemčija je vedno pazila na odnose s Poljsko in posledično s srednjo in vzhodno Evropo. V razpravah o prihodnjem evropskem motorju zanjo vzhodna dimenzija ne bo mogla biti spregledana. Faktor Poljske je pomemben. Nemčija bo verjetno iskala ravnotežje ne samo s Francijo, ampak tudi z vzhodom. Ni v nemškem interesu, da bi z integracijo na enem področju povzročala prevelike turbulence na vzhodni strani. Ampak te zadeve se da vkomponirati, oblikovanje t. i. diferencirane integracije znotraj EU ne izključuje drugih. Mislim, da bo Nemčija iskala formule v okviru poglobljenega sodelovanja na temelju pogodbenih določil. Ne vidim možnosti, da bi pogodbe odpirali, čeprav je Macron dopustil to možnost.

Odnosi Slovenije z Rusijo – so napoti pozicioniranju v EU?

Mislim, da se Slovenija drži temeljnih evropskih usmeritev glede skupne zunanje politike. Drugo pa je intenzivnost odnosov, debalans med ameriškimi in ruskimi. Mogoče je za to kriva tudi Slovenija, verjetno bi bilo treba v odnosih narediti več, a zaželeno bi bilo tudi več interesa ZDA.

Je pismo Rexa Tillersona Karlu Erjavcu presenetilo?

Ne, nič novega. Nekateri ga interpretirajo kot postavljanje na eno ali drugo stran, a mislim, da je jasno, da se Amerika v teh zadevah ne bo postavljala na našo stran, tega konec koncev niti nismo iskali. Na podlagi ameriškega stališča do uveljavitve sodne odločbe v primeru Južnokitajskega morja pismo razumemo kot spodbudo k bilateralni implementaciji arbitražne razsodbe. V zadnjem času ima tesnejše odnose s Hrvaško, ker je ta, bodimo iskreni, pokazala več zanimanja za nekatere projekte, ki so v interesu ZDA. To so predvsem ekonomski projekti, denimo terminal za utekočinjeni zemeljski plin na Krku, nabava sredstev za oborožitev, sodelovanje pri ameriškem interesu za oskrbo Evrope s plinom. Temeljna slovenska usmeritev pa je bila vedno evropska, Slovenija vidi svoj primarni ambient v EU. Hrvaška se je mogoče trenutno odločila drugače. Ne bi želel ocenjevati, koliko je zainteresirana za prihodnost EU, zdi se mi, da je v nekem trenutku naša več interesov z Ameriko.

Komisarka za konkurenco Margrethe Vestager je nedavno lepo razložila, zakaj je mala Danska pomembna v EU. Ne trka s problemi na evropska vrata, svoj interes vpne v evropski kontekst, s tem kaže svojo mentalno velikost. Ni, skratka, nasprotja med tem, kar je pomembno za Dansko in kaj za Evropo. To delajo modre države. In mi?

Težko je primerjati razvojno in državno tradicijo Danske in držav, vključno z nami, nastalih na vzhodu ali območju nekdanje Jugoslavije. Danska ima vendar tudi malo daljšo tradicijo delovanja znotraj Evropske unije. Če pogledam našo zgodovino, člani EU smo trinajst let, ne vem, koliko svojih problemov izvažamo. Ni naša obsesija reševati odnosov s sosedi v okviru Evropske unije. Zainteresirani smo za uveljavljanje mednarodnega prava in odločb sodišč.

Probleme s Hrvaško smo dodobra izvozili. In je še ena, precej neprijetna zgodba, namreč s teranom, Židanova »diplomacija«. Agrarni ekonomist Emil Erjavec je spomladi v intervjuju za Sobotno prilogo povedal, da smo si zaprli precej vrat v Bruslju.

Ne vem, koliko vrat se je zaprlo, in lahko se seveda pogovarjamo o tehnologiji. Vendarle pa država, ki je članica in se z nekim aktom ne strinja, uporabi evropsko predpisane in dovoljene poti. Ne vem, ali je problem tako velik, da se ukvarjamo s tem ... Toda tudi Madžarska je uveljavljala svoj tokaj.

Bolj problematična je pravzaprav forma.

Naša tradicija v Evropski uniji je malo krajša od danske, še vedno se učimo. Nekaj smo se naučili. Zato sem rekel, da naš interes ni urejanje sosedskih problemov na način, da bi pričakovali, kdo bo koga okrcal, je pa naš interes, da uveljavimo skupne vrednote. In če je ena od vrednot vladavina prava, potem je to evropska vrednota. Šli smo po tej poti, ki je evropska pot, nismo govorili o bilateralnih odnosih. Tudi v mnenju komisarjev in pravne službe Evropske unije piše, da je primarna dolžnost EU izvajati mednarodno pravo, vključno s sodbami meddržavnih sodišč. To je evropska zadeva, tu bi moral biti evropski odziv in verjetno tudi je. Vprašali ste me o pismu Rexa Tillersona. ZDA imajo mogoče tudi drugačne interese, kar je sicer težko verjeti, ampak znotraj Unije je spoštovanje mednarodnega prava bilo pripoznano kot tisto, kar je temeljna evropska vrednota. Vladavina prava je bistvena evropska zadeva.

Kaj se zdaj dogaja z arbitražno sodbo? Jo je malo prekril prah?

Pozicija komisije in članic je jasna, spoštovanje odločb sodišč je treba udejanjiti. Še vedno imamo šestmesečni rok za pogovore, Slovenija želi to skupaj s Hrvaško pospraviti z mize, upajmo, da bomo uspešni. Če pa ne bo uspeha, bo treba nekaj časa počakati, da tudi Hrvaška spozna, da je izvrševanje sodb skupni interes in temeljna vrednota Evropske unije. Medtem bo morala Slovenija začeti izvajati jurisdikcijo na morju.

Dobro poznate Hrvaško, z njo imate dolgoletne izkušnje. Kakšen občutek imate, kako bodo šle zadeve vnaprej? Je treba imeti samo dobre živce?

Slovenija je že naredila eno napako in ne bi ponavljal še ene, odpovedala se je sporazumu Drnovšek-Račan. Tak, kot je bil, je bil dosežen in na tej izvedbi bi lahko bolj vztrajala. Prišlo pa je do odpovedi sporazuma in do velikih nesporazumov, nato do mediacije Ollija Rehna z »dobrimi uslugami« in potem do odločitve za arbitražo, s čimer se je strinjala tudi Hrvaška. To je veljavni meddržavni sporazum, ne spomnim se, da bi bil kdaj odpovedan, in tu je zdaj arbitražna odločitev. O tem smo imeli referendum in katera koli prihodnja vlada ali morebitna rešitev bo težko šla mimo tega. In če bi se še enkrat odpovedali temu, kot smo se sporazumu Drnovšek-Račan ... Težko verjamem, da bi bil kak kompromisni dogovor boljši od tega, kar imamo.

Kaj pa katalonska neodvisnost in stališče Slovenije?

Treba je spoštovati ustavni red Španije, subjekti evropskih pogodb so še vedno države. Rešitve bi bilo smiselno iskati v dialogu. Nasilje, ki se je dogajalo, je za EU nesprejemljivo, to smo, ena redkih držav, dali vedeti tudi Španiji. Vsem simpatijam navkljub, ki obstajajo in so razumljive, pa je treba povedati, da je temeljno vprašanje legitimnost, ki je v tem primeru, glede na globoko razdeljenost katalonske družbe, ni. Niti kvorum ni bil opredeljen na referendumu.

Priznanje?

Za priznanje so po učbeniku potrebni trije konstitutivni elementi: teritorij, prebivalstvo in efektivna oblast, te pa v tem primeru ne vidim. To so slovenski pravniki že razložili.

Ali ni katalonska kriza, mislim predvsem na reakcijo Evrope, ki je ne vznemirja pretepanje njenih državljanov, odraz globine krize EU? To bi nas moralo skrbeti, ali ne?

Indiferenca ni na mestu. Ne vem pa, ali lahko sklepamo, ali notranja kriza v eni od članic odraža globino krize v Evropski uniji.

- **Romi dobili cisterne, a v njih ni vode. Bojan Rajšek. Delo, 13.11.2017, str. 4**

Jalova vladna pomoč. Po enem letu v svetu romske skupnosti napovedujejo, da bo v Dobruški vasi pet družin dobilo vodovodni priključek

Škocjan, Ljubljana – Cisterne, ki so jih po odločitvi vlade pred skoraj enim letom pripeljali Romom v Dobruško vas, da bi v naselju brez vodovoda zagotovili pitno vodo, so že vse od takrat prazne, čeprav je vlada v utemeljitvi sklepa zapisala, da je ukrep nujen, saj da je zdravje ljudi resno ogroženo. Vlada se zdaj do slabo načrtovanega in vodenega projekta ne želi opredeljevati, ker da je zanj v celoti odgovoren svet romske skupnosti.

Čeprav so bile cisterne samo gašenje požara in daleč od urejanja komunalne infrastrukture, ki bi Romom omogočila osnovne življenjske pogoje, so se jih v Dobruški vasi razveselili, vendar opozorili, da vladni uradniki očitno niti pomislili niso, da bo voda pozimi zmrznila. Ob prvem mrazu se je to tudi zgodilo, predsednik Miro Cerar pa je med vladnim obiskom naselja dejal, »da v 21. stoletju gotovo obstajajo načini, kako z dodatnim zavarovanjem cistern to preprečiti«.

»Teh načinov« niso našli, neformalni predstavnik Romov Zvonko Brajdič pa je gasilcem nato sporočil, naj vode ne vozijo več. In od takrat je vladna »pomoč« suha, čeprav naj bi šlo za takojšnjo zagotovitev dostopa do pitne vode romski skupnosti v Dobruški in Goriči vasi, ker da je zdravje ljudi resno ogroženo. V Goriči vasi v ribniški občini so cisterne odklonili, saj sta leta 2014 dve romski družini proti državi vložili tožbo na Evropsko sodišče za človekove pravice zaradi nemogočih življenjskih pogojev brez vode, elektrike in sanitarij. Sodišče o tožbi še ni odločilo.

»Intenzivno iskanje rešitve«

Na vprašanje Dela, kaj bodo naredili s cisternami v Dobruški vasi, so v vladnem uradu za komuniciranje povedali, da celoten projekt s finančno podporo države izvaja svet romske skupnosti (SRS), ki mu je vlada za ta namen zagotovila 30.000 evrov. V uradu po skoraj letu dni, ko v cisternah ni vode, pravijo: »Po zbranih informacijah lahko zatrdimo, da se intenzivno išče rešitev med SRS in škocjansko občino, ki bi prebivalcem romskega naselja še pred zimo in v času zmrzali, zagotavljala pitno vodo.«

Predsednik SRS Jožek Horvat Muc je povedal, da so se zaradi cistern nekajkrat sestali z občino. »Polnjenje ne pride v poštev, saj če je voda dalj časa v takih posodah, postane zdravju škodljiva. Voda bo v gospodinjstva pritekla po cevovodu,« je povedal Horvat Muc, ki pravi, da čaka na predlog novomeške komunale, kako izvesti projekt, in da je šest romskih družin že podpisalo izjave, da bodo sproti plačevali vodarino. Dejal je, da jim je od vladnega denarja ostalo še 27.000 evrov, ki jih bodo namenili za vodopreskrbo v tem romskem naselju.

Vodja sektorja za vodopreskrbo na novomeški komunali Iztok Zorko je povedal, da se bodo s škocjansko občino v prihodnjih dneh dogovorili, kako dvema romskima družinama zagotoviti vodovodna priključka. Obe živita na občinskem zemljišču in v nelegalnih objektih, zato mora občina izdati pisno soglasje.

Vodo porabili, plačali pa ne

Škocjanski župan Jože Kapler je dejal, da bodo pri vrtcu v romskem naselju številka 35 spet vzpostavili vodovodni priključek, ki so ga čez poletje ukinili, saj so Romi porabili skoraj 700 kubičnih metrov vode, ki je niso plačali. Na podlagi pisnega zagotovila o plačilu bo vodovodni priključek predvidoma dobilo pet družin. Na območju romskega naselja številka 41 pa je lastnik zemljišča Kmetijska zadruga Krka, ki prekopavanja čez njeno zemljišče ne dovoli, zato vodovoda tam ni mogoče napeljati.

- **Rajoy na obisku v razgreti Kataloniji. STA. Delo, 13.11.2017, str. 24**

Španija. Premier v Barceloni prvič po odvzemu katalonske avtonomije

Barcelona – Španski premier Mariano Rajoy je včeraj prvič po odvzemu avtonomije Kataloniji obiskal Barcelono in se v nagovoru udeležencev srečanja svoje Ljudske stranke zavzel za vrnitev demokratične in svobodne Katalonije. Podjetja je ob tem pozval, naj ne zapuščajo Katalonije. Zaradi katalonske krize je sicer že več kot 2400 podjetij zapustilo bogato špansko regijo in registriralo svoje sedeže v drugih pokrajinah.

Španski premier je prišel v Barcelono na srečanje svoje Ljudske stranke, na katerem so vodjo katalonske veje stranke uradno imenovali za kandidata na predčasnih volitvah v regionalni parlament, ki jih je sam razpisal za 21. december.

- **Ahmada ne vrnimo v Hrvaško. Majda Vukelić. Delo, 14.11.2017, str. 2**

Politični vrh. Notranja ministrica naj pretehta svojo odločitev

Ljubljana – Premier Miro Cerar in predsednik državnega zbora Milan Brglez notranjo ministrico Vesno Györkös Žnidar pozivata, naj odloži za danes napovedano deportacijo sirskega begunca Ahmada Shamieha, ki je februarja lani pri nas zaprosil za mednarodno zaščito.

Vodstvo političnega vrha je prepričano, da mora naša država dodatno proučiti pravne možnosti, da Shamieha ne vrnemo na Hrvaško. Julijska odločitev luksemburškega sodišča EU, da ni v nasprotju z dublinsko uredbo, če Sirca vrnemo v sosednjo državo, ne pomeni, da ga moramo vrniti, ampak Sloveniji daje možnost, pravijo pravni strokovnjaki (Vasilka Sancin, Dominika Švarc Pipan, Saša Zagorc, Dragan Petrovec), da »v duhu solidarnosti« odloči, kako bo ravnala. To je naša diskrecijska pravica. Slovenska država ne more slediti zgolj golemu formalizmu, ko govorimo o varstvu človekovih pravic. Milan Brglez pravi: »Kot predsednik državnega zbora, državljan Slovenije, človek, ki se zavzema za človekove pravice, vsakogar – ne glede na katerokoli osebno okoliščino – pozivam pristojne, da Ahmada Shamieha ne vrnejo na Hrvaško.« Sirski begunec je k nam prišel po humanitarnem koridorju. »To je človek, ki se je naučil slovenskega jezika in se integrira v slovensko družbo. Zdaj je aktiven pri ustvarjanju migrantske radijske oddaje in pri vzpostavitvi mednarodne knjižnice.«

Podpisi podpore

Poleg politike (koalicija in Levica) so se že prej aktivirali civilna družba, nevladne organizacije, znanstveniki, raziskovalci, intelektualci, kulturniki, športniki in novinarji, ki so zbrali več kot 500 podpisov podpore pozivu, naj notranje ministrstvo (MNZ) sirskega begunca ne pošlje na Hrvaško. Shamieha se je vključil v naše okolje, se naučil slovensko, pri nas stkal prijateljstva in se v tem času izkazal z izjemnimi dosežki za slovensko družbo. Začel je kot brivec, organiziral je izlete za begunce, bil je eden od tistih, ki so začeli vzpostavljati migrantski center Ambasada Rog, kjer so tudi na njegovo pobudo začeli kuhati brezplačna kosila za socialno ogrožene. Sodeloval je še v dveh projektih ministrstva za kulturo. O njem so v okviru evropskih projektov snemali dva koprodukcijska filma.

Namestnik vodje poslanske skupine SD Jan Škoberne se je zavzel za to, naj vlada »opusti izključujočo tehnokratsko dojemanje« tega področja zakonodaje. Na Vesno Györkös Žnidar je naslovil poslansko pobudo, v kateri jo poziva, naj ministrstvo začne azilni postopek za ljudi, »ki s svojim prizadevanjem izkazujejo in kreirajo pozitivno klimo potrebne integracije beguncev v Sloveniji ali jim posebne situacije določajo, da je zanje bolje, da ostanejo v Sloveniji«.

- **Zamejci v sporu z NLB. Suzana Kos. Delo, 14.11.2017, str. 3**

KB1909 Holding, ki je nasledil nekoč razvpiti Safti, v prostovoljno likvidacijo – Rešujejo preostanek premoženja Gorica – Kljub prodaji velikega dela premoženja zamejski družbi KB1909 ostaja še 24 milijonov evrov dolgov do osmih bank. V sporu je tudi z NLB, ki je zahtevala rubež nekaj nepremičnin v Italiji, tudi tistih, kjer je sedež družbe. Likvidacijski upravitelj bo kar njen predsednik uprave Boris Peric.

Včerajšnja izredna skupščina holdinga, ki deluje po javno objavljenih podatkih v šestih različnih dejavnostih, je namenjena reševanju premoženja, ki je prezadolženemu zamejskemu podjetju po prodaji dela svojega premoženja sploh še ostalo. Sklep o prostovoljni likvidaciji je manevar, s katerim bodo poskušali (delno) poplačati upnike, preostanek premoženja pa razdeliti med lastnike. Radi bi preprečili stečaj in nenadzorovano prodajo premoženja. Družba ima več kot 400 delničarjev, najpomembnejši pa je sklad Trinko, neprofitna fundacija slovenske skupnosti v Italiji. Skupščina KB1909 je bila zelo polemična, zamejski Slovenci so večkrat poudarili, da je to pogrebna slovesnost, so dejali naši viri, ki so bili na skupščini. Eden od delničarjev je za likvidacijskega upravitelja predlagal Edija Krausa, direktorja podjetja Julon, a predlog ni dobil zadostne podpore delničarjev, dovolj pa je dobil Boris Peric, ki bo za vodenje likvidacije poleg stroškov na leto prejel še 70.000 evrov.

Revizor je o poslovanju za lansko leto napisal, da ne more dati mnenja, niti pozitivnega niti negativnega. Delničarji so problematizirali tudi naložbe v Srbiji, predvsem kreditiranja družbe, katere solastnik je tudi Peric.

V medijih hoče ostati

Za to, da bi se čim bolj razdolžil, saj mu banke niso želele podaljšati posojil, je KB1909 že prodal del premoženja, tudi delež v Istrabenzu, kjer je bil drugi največji lastnik. To je sicer postal z nakupom skoraj 16-odstotnega deleža od Petrola. Po javnih izjavah vodstva pa se ne nameravajo odpovedati nekaterim naložbam, tudi ne družbi Distriest s sedežem v Sežani, ki je specializirani uvoznik in distributer tujega tiska ter ekskluzivno predstavlja več kot dvesto mednarodnih založnikov in dobaviteljev. V svoji stalni ponudbi ima okoli tisoč edicij, dnevnikov in revij, s katerimi preskrbuje Slovenijo, Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Srbijo, Črne goro in Makedonijo. Zamejska družba KB1909 ima posredno, prek družbe Distriest, v lasti tednik Mladina, do lani pa je bil KB1909 tudi solastnik sežanskega Mark Medical, znanega iz zgodbe o prodaji dragih žilnih opornic slovenskim bolnišnicam, s katero se je ukvarjala tudi preiskovalna parlamentarna komisija. Glede omenjenega podjetja so se že leta 2012 pojavila opozorila, da v Sloveniji prodaja žilne opornice znamke Abbott po nekajkrat višji ceni kot v drugih evropskih državah. Mark Medical je imel pred leti v Sloveniji na področju žilnih opornic tudi do 80-odstotni tržni delež. Nekateri špekulirajo, da ga je zaradi afere in medijske gonje KB 1909 lani le parkiral pri novem slamnatem lastniku, kar pa naši sogovorniki iz vrst vodstva zamejske družbe zanikajo.

V sporu z bankami, tudi slovenskimi

Zamejci so v sporu z NLB, ki ji očitajo, da ne razume njihovih težav. NLB je namreč zahtevala izvršbo na nekaj nepremičninah KB1909, njun spor pa izvira iz nepremičninskega posla, ki so se ga pred več kot desetimi leti zamejci namenili realizirati skupaj s švicarsko hčerinsko družbo NLB InterFinanz. Posel z gradnjo hotelov ob hrvaški obali se ni izšel, ostala pa je osem milijonska terjatev, ki je po oceni zamejcev neprodajljiva. Zato bodo šli na sodišče. NLB pa je začela sodni spor zaradi 3,4 milijona evrov terjatev, ki jih ima do KB1909. Vzrok za potop zamejskega holdinga je tudi več zgrešenih poslovnih potez, tudi vstop v industrijo kave.

- **Komu zvoni v Španiji. Gostujoče pero: Ddr. Rudi Rizman, prof. sociologije na Univerzi v Ljubljani in Bologni. Delo, 14.11.2017, str. 5**

Lažna legalnost. Težave Evropske unije z vladavino prava

Več kot 70 uglednih severnoameriških akademikov, med njimi tudi Noam Chomsky, ki bo prihodnji mesec vstopil v 90. leto, je pred dobrim mesecem javno podprlo legitimno pravico Kataloncev, da na referendumu svobodno izrazijo svoje politično stališče do neodvisnosti Katalonije. Hkrati so kritizirali španske oblasti, ki so nad volivci uporabile politično represijo, ki spominja na čas Francove diktature. Pred dnevi pa se je pod peticijo, naslovljeno na predsednika evropske komisije Jean-Clauda Junckerja in predsednika evropskega sveta Donalda Tuska, v obrambo vladavine prava v Evropski uniji prav tako podpisalo skoraj dvesto (podpisovanje še traja) evropskih znanstvenikov, javnih intelektualcev in članov evropskega parlamenta (med njimi Tanja Fajon, Igor Šoltes in Ivo Vajgl).

Medtem ko španska vlada in Evropska unija še vedno vztrajata pri stališču, da gre za špansko notranjo zadevo in varovanje ustavnega reda, si v evropski in širši javnosti utira pot spoznanje, da politične razmere v tej državi, ki se ne glede na vse odreka vladavini prava, preraščajo v evropski problem. Tako ugotovitev tudi sicer prepričljivo argumentirajo številni pravniki, družboslovci, politični komentatorji in drugi. Tu bomo najprej navedli nekaj glavnih pravnih argumentov, ki jih je predstavila profesorica političnih znanosti na Univerzi v Kentu Albena Azmanova, pobudnica omenjene peticije.

EU ne brani vladavine prava

Za Azmanovo je alarmantno, da evropska komisija (beri: njen podpredsednik Frans Timmermans, ki je odgovoren za področje vladavine prava in listino EU o temeljnih pravicah) v primeru Španije v nasprotju (!) z Madžarsko in Poljsko ni prepoznala podobnih kršitev vladavine prava, temveč je celo nasprotno trdila, da je španska vlada oziroma njeno ustavno sodišče odločalo v skladu s špansko ustavo, torej zakonito. Ozka legalistična interpretacija »vladavine prava« potemtakem ne vzbuja dvoma o razsodbi španskega ustavnega sodišča, ki je 6. septembra prepovedalo referendum, 5. oktobra pa tudi samo sejo katalonskega parlamenta, napovedanega za 9. oktober, z »utemeljitvijo«, da utegnejo na njej razglasiti odcepitev Katalonije.

Španska ustava v 2. členu resda razglašča nedeljivo enotnost španske države, kar bi pomenilo, da je odcepitev ilegalna. Ta člen dopušča pravno razlago, da bi lahko španska vlada razveljavila odločitev katalonskih oblasti o odcepitvi, vendar šele po tistem, ko bi jo te razglasile. Za prepoved referendumu in zasedanja katalonskega parlamenta pa nista imela španska vlada in ustavno sodišče nobene podlage v španski ustavi, torej tudi ne za grobo kršenje pravice do mirnega zborovanja in svobode govora, dveh načel, ki omogočata referendum(e) in izražanje mnenj v parlamentu.

V liberalni demokraciji ima oziroma bi moral imeti katerikoli parlament, v katerem sedijo demokratično izbrani predstavniki ljudstva, pravico, da se sestaja in razpravlja o čemerkoli. Tudi če bi španska ustava to onemogočala, bi bilo to v nasprotju s pravicami, zapisanimi v 10. in 11. členu evropske konvencije o človekovih pravicah, v 19. in 20. členu splošne deklaracije o človekovih pravicah, 2. členu temeljnega prava EU (lizbonska pogodba), ne nazadnje pa bi pomenilo tudi kršenje listine temeljnih pravic EU in tudi same španske ustave. Če seveda posebej ne omenjam načela o samoodločbi narodov, zapisanega v prvem členu ustanovitvenega akta Organizacije združenih narodov, ki postaja spet aktualen v unitarnih državah. Kršenje temeljnih pravic in svoboščin, ki jih varujeta mednarodno in evropsko pravo, zato nikakor ne more biti notranja zadeva katerekoli države EU.

Svoboda prepuščena »ljudstvu«

Vodstvo EU se je postavilo na stran španske vlade in njenega ustavnega sodišča, ki sta vladavino prava (rule of law) reducirala na (despotsko) vladavino zakonov (rule by law). Prvo pravno načelo je neizogibna sestavina avtentične liberalne demokracije, medtem ko je druga značilna za avtoritarne režime. Špansko sodišče je z omenjenima razsodbama sicer prispevalo k lažnemu vtisu legalnosti, čeprav obe v resnici nasprotujeta evropskemu in mednarodnemu pravu oziroma ga kršita.

Pri tem je treba spomniti, da ima vladavina prava (rule of law) korenine v naravnem pravu, po katerem izvirajo vse temeljne pravice in svoboščine iz človekove narave, ne pa iz dokumentov (skupaj z ustavo) ali človekove dejavnosti (najsi to predstavlja parlament ali, vzemimo, demokratično izbrani voditelj). Temeljne pravice so nad katerim koli zakonskim predpisom in jih, na primer, spoštujejo tudi v Veliki Britaniji, ki sicer nima napisane ustave. Zato se v liberalnih demokracijah nobeno njihovo ustavno sodišče ali zakon ne more postaviti nad taki temeljni pravici in svoboščini, kot sta pravica do mirnega zborovanja in svoboda govora.

Drugi pomemben vir vladavine prava je, da temelji politična vladavina, če hoče izpolniti kriterij legitimnosti, na soglasju državljanov. Referendum v Kataloniji je bil, tako kot že prej na Škotskem in v Quebecu, namenjen doseganju takega soglasja. V španskem primeru, natančneje že v ustavi, smo priča zlorabi prava s tem, ko se vladavina prava zamenjuje z vladavino ljudske volje, ki je sicer vir suverenosti v demokraciji. Vladavina prava je najprej namenjena varovanju državljanov pred zlorabami oblasti, medtem ko španska ustava s podrejanjem vladavine prava »ljudski volji« podarja legalno podlago (potencialni) diktaturi. Številni diktatorji iz evropske zgodovine so se podobno sklicevali na to, da predstavljajo »glas ljudstva«, oziroma na nekdanje »ljudske demokracije«, danes pa imamo opraviti s podobnim pojavom v primeru »liberalnih demokracij«. V takih avtoritarnih režimih je svoboda (svoboščine) na milost in nemilost prepuščena »ljudstvu«, o pravi demokraciji pa v tem primeru seveda ni mogoče govoriti.

(Ne)demokratični »pedigre« evropskih voditeljev

Pred takim očitnim kršenjem evropskega prava si evropski politični mainstream (skupaj z vladami in njihovimi strankami) zatiska oči. Vseeno pa obstajajo procedure in načini, ki dajejo evropskim državljanom pravico, da zaradi kršenja temeljnih pravic in svoboščin pod pretvezo (za)varovanja demokratične ustave vložijo tožbe proti španski vladi na naslednjem obrazcu (https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_sl/index.html). Če že slovenska vlada in njen politični mainstream ne premoreta tega poguma, bi bilo prav, da to sramotno držo mlade slovenske države popravijo njeni državljanji. V vlogi je treba utemeljiti tudi osebni interes za vložitev tožbe, kar seveda ne more biti problem, ker omenjene kršitve ogrožajo demokracijo v EU in v tem smislu prizadevajo vsakega evropskega državljanja.

Vredno bi se bilo poglobiti v razloge, zakaj se evropski politični mainstream identificira z Madridom in se dela gluhega pred očitno erozijo vladavine prava v Španiji. Številne od njenih članic so inherentno centralistične, nekatere tudi unitarne, vse pa negotove nacionalne države, ki se najbolje ne znajdejo, kaj šele da bi iznašle učinkovite protistrategije pred deročimi procesi

globalizacije. Od zunanje (nacionalne) suverenosti, predvsem na področju ekonomije in fiskalnega področja, jim ostaja bolj malo, zato svojo moč (laže) uveljavljajo navznoter, proti težnjam po več regionalne in etnično strukturirane avtonomije. Te pogosto zaradi svojega hitrejšega prilagajanja laže dosegajo svojo sinergijo kot pa velike unitarne ali centralizirane države. Kot take so tudi uspešnejše v konfrontaciji z globalizacijskim »leviatanom«. EU danes v svojo škodo ignorira naraščajočo averzijo do centralizacije in zahteve po regionalni avtonomiji, ki destabilizira številne države v Evropi.

Prav tako se v Bruslju vedno manj omenja problem »demokratskega deficita«. Glavni politični igralci v EU (Bruslju) tudi težko dokažejo svoje demokratsko »poreklo«, kaj šele uspešno politično vodenje (leadership). Claude Juncker se je obdržal na funkciji predsednika evropske komisije kljub zmerjanju evropskega parlamenta s smešno in absurdno ustanovo, njegovo »botrstvo« na prejšnji funkciji v Luxembourgju v korist tega, da so se korporacije in bogataši izognili plačevanju davkov v svojih državah, pa mu prav tako ni škodilo. Donald Tusk kot predsednik evropskega sveta je medtem izgubil politično bazo v svoji domovini. Jeroen Dijsselbloem, predsednik evrske skupine, prihaja iz stranke, ki je prejela manj kot šest odstotkov glasov na zadnjih volitvah na Nizozemskem. Antonio Tajani, ki je pred dnevi v zvezi s Katalonijo opozoril na nevarni trend »proliferacije malih narodov«, pa je kot predsednik evropskega parlamenta šele na začetku svojega mandata. Zadnji, Mario Draghi, predsednik Evropske centralne banke, nekdanji bančnik zloglasne ameriške banke Goldman Sachs, ni bil nikoli prej na kakšni izvoljeni funkciji. Itd. Neki politični komentator se je pri tem upravičeno vprašal, kdo bo ob številnih geopolitičnih sovražnikih zavaroval in ohranil EU pred njenimi lastnimi voditelji?

Ujetnica zastarele ustave

Azmanova in drugi analitiki novejša španske zgodovine navajajo, da je eden glavnih vzrokov za sedanje nazadovanje demokracije v Španiji nedokončan proces tranzicije iz fašističnega v demokratski sistem. Spomnimo, da španske ustave leta 1978 ni pisala civilna družba, temveč je nastajala pod budnim očesom vojske, pri čemer španskemu »ljudstvu« ni bilo omogočeno odločanje o vprašanih, ki so se nanašala, na primer, na monarhijo, značaj kapitalistične ekonomije in mednarodnih povezav.

Španija že nekaj časa ostaja ujetnica zastarele ustave, ki je postopoma izgubljala stik z družbeno realnostjo, kar je prispevalo k politično »zamrznjenemu« stanju države, medtem ko je še danes politično blasfemično govoriti o tem, da je Španija v ustavni krizi. Omenjeno govori v prid temu, da si veljavna španska ustava še zdaleč ne zasluži oznake legitimno demokratske ustave. Že to, da je Španija na lestvici neodvisnosti sodstva na 58. mestu, skupaj z Bocvano in za Kenijo, pove veliko, a ne tudi Madridu in Bruslju. Pri tem je treba katalonskim mirnim in demokratskim prizadevanjem priznati najmanj to, da so bila usmerjena v pospešitev tranzicije iz dediščine diktature v prid demokraciji – in to ne le po kakšni nacionalistični maniri samo za Katalonijo, temveč za vso državo.

Seveda ostaja vprašanje, ali je lahko Katalonija v tem pogledu katalizator, ki bo spodbudil demokratske sile tudi v širši Španiji, da se zavzamejo za pluralistično liberalno demokracijo in federativno ureditev, ki bi temeljila na soglasju vseh Špancev. Žal za tako vlogo katalizatorja demokratskih procesov, ki bi se morali začeti s sprejetjem nove ustave, ni mogoče računati ne na aktualnega kralja Filipa VI. in ne na predsednika vlade Mariana Rajoya. Prvi se trdo še naprej postavlja na stran unitarno urejene Španije, v kateri ni prostora niti za toliko avtonomije Katalonije, kolikor je uživajo Baski. Kot je znano, so si jo ti izborili s terorizmom (!). Drugega inspirirajo avtokratski voditelji (Caudillos) iz španske zgodovine, zadnji med njimi je bil Franco, ki je Španiji s trdo roko vladal vse od leta 1939 do smrti leta 1975. Rajoy v tem pogledu vsekakor ne ustreza definiciji odgovornega politika, za katero je po mnenju sociologa Maxa Webra potrebno uravnoteženje prepričanje z odgovornostjo.

Represivni konstitucionalizem

Absurd je, da v krvavih (terorističnih) bojih Baskov za samostojnost in/ali avtonomijo njihovega vodstva niso strpali v zapore, medtem ko se bo v njih znašla celotna katalonska vlada, ki se je zavzemala za nenasilno in demokratsko reševanje problemov med Barcelono in Madridom. Edini odgovor, ki ga zadnji ponuja, je destruktivni in kontraproduktivni – represivni konstitucionalizem. Rajoya namesto državniške vloge zanima izključno utrditev njegove oblasti, se pravi zmaga njegove nacionalistične ljudske stranke na splošnih volitvah leta 2020, s katero praktično že nastopa s politično platformo odpravljanja katalonske avtonomije.

Že danes je zato mogoče za napovedane volitve prihodnji mesec v Kataloniji izraziti dvom o njihovi demokratski in poštenosti, če bodo Rajoyevi politični nasprotniki (tako rekoč vsa katalonska vlada) pod pretvezo zagotavljanja »vladavine prava« in s kriminalizacijo nasprotnih političnih stališč ostali v zaporih. Mediji na drugi strani, ki naj bi dopuščali odprto in demokratsko razpravo, pa lahko končajo v državnih rokah, če bodo dopustili razpravljanje o prepovedani temi – neodvisnosti.

Ali se bo evropska politika vendarle prebudila ali pa znova ne bo slišala, tako kot pred slabimi osmimi desetletji, da ni zvonilo le Španiji, temveč (tudi) njej?

- **Stabilna Makedonija je v interesu regije in EU. Vili Einspieler. Delo, 14.11.2017, str. 6**

Zoran Zaev v Sloveniji. Ker širitev ni prioriteta v EU, so za Makedonijo pomembni projekti za večjo povezanost regije Ljubljana – Premier Miro Cerar je po včerajšnjem prvem uradnem obisku makedonskega kolega Zorana Zaeva poudaril, da so za napredek Makedonije na evroatlantski poti ključni reforme in dobri odnosi s sosedi. Zaev pričakuje, da bo Makedonija že prihodnje leto postala 30. članica Nata.

Miro Cerar je pohvalil Makedonijo za prizadevanja za ustavev migrantskega toka pred slabima dvema letoma, ko se je odgovorno odzvala na pobudo Slovenije o zaprtju balkanske poti in pomagala Evropi, ki se je znašla pred velikim humanitarnim izzivom. Slovenija podpira Makedonijo na njeni poti k evroatlantskim povezavam, tudi z aktivno politično podporo in pomočjo slovenskih ekspertov. Po Cerarjevem mnenju je v interesu regije in EU, da Makedonija ostane stabilna, varna in gospodarsko perspektivna država. Poudaril je, da so poleg reformnega napredka potrebni dobri odnosi s sosedi. Zoran Zaev je pojasnil, da je Makedonija pred velikimi institucionalnimi reformami, ki bodo zagotovile vladavino prava in pospešile evroatlantske povezave. Ker širitev ta hip ni prioriteta v EU, so za Makedonijo pomembni infrastrukturni projekti in projekti za večjo transportno povezanost regije in mobilnost državljanov. Po njegovem bo bolgarsko in avstrijsko

predsedovanje EU prispevalo k temu, da bo Balkan znova deležen večje pozornosti. Zaev je povedal, da si v Makedoniji prizadevajo najti nacionalni konsenz za rešitev spora o imenu z Grčijo, tako da bi lahko že prihodnje leto začeli pristopna pogajanja.

Krepitev sodelovanja

Slovenija je največja država vlagateljica v Makedoniji, slednja pa je za slovenska podjetja na četrtem mestu med državami, v katere največ investirajo. Konec lanskega leta je bilo v Makedoniji za 415,5 milijona evrov slovenskih investicij, kar je 5-odstotno povečanje glede na leto 2015. Trgovinska menjava je lani znašala 261,9 milijona evrov, kar je 11-odstotno povečanje glede na leto poprej. Makedonija je v okviru razvojnega sodelovanja med letoma 2005 in 2016 prejela tudi 14 milijonov evrov slovenske razvojne pomoči, največ za projekte s področja varovanja okolja in energetske učinkovitosti. Cerar se zaveda, da je bistven del razvoja izobrazba. V minulem študijskem letu je v Sloveniji študiral kar 720 študentov iz Makedonije pod enakimi pogoji kot slovenski študenti.

Slovenska policija je od lanskega januarja kot podporo pri varovanju meje z Grčijo v kontekstu evropske migracijske krize napotila v Makedonijo 20 skupin policistov, skupno 137 policistov, podporo pa je pripravljena nadaljevati. Po besedah Zaeva je Makedonija prosila za podaljšanje misije za pol ali eno leto, Cerar pa je zagotovil, da ji bo Slovenija pomagala s policisti in opremo, dokler jo bo potrebovala.

Na vprašanje, ali bo slovenska policija deportirala priseljence iz Sirije, ki se je integriral v Sloveniji, na Hrvaško, je Cerar pojasnil, da je pozval ministrstvo za notranje zadeve, naj prouči, ali lahko odloči drugače, čeprav so izpolnjeni pogoji za deportacijo. Cerar podpira pozitiven primer integracije, vendar se zavzema tudi za spoštovanje pravnega reda.

- **Izključeni iz centra. Andrej Lokar. Delo, 14.11.2017, str. 14**

Prejeli smo

Izključeni iz centra

Od vseh očitkov, ki jih gospod Sturman v svoji žolčni in žaljivi repliki na mojo repliko izliva na moj račun, se mi kot iztočnici za nadaljnjo razpravo zdita plodna predvsem dva: očitek sektaštva in očitek poskusa univerzalizacije partikularnega. V obeh primerih se z gospodom Sturmanom popolnoma strinjam: prepričan sem, da mora biti gledanje na umetnost in literaturo izrazito »sektaško« in da je treba v njej »poiskati univerzalno v partikularnem«. Začnimo pri sektaštvu. Da bi pridevniku odvzel »boljševiški« prizvok, bi stvar ponazoril takole: moje razumevanje pluralnosti temelji na razumevanju javnosti kot območja občosti, ki ne pripada posameznikom ali družbenim skupinam, pač pa posamezniki in družbene skupine pripadajo tej in so ji zato podrejene. Zaradi tega menim, da pluralizacija, ali bolje, multipolarizacija javnosti sestoji iz nepluralnih subjektov ali skupin, ne pa iz subjektov ali družbenih skupin, ki ponotranjajo in nato v sebi reproducirajo omenjeno multipolarnost, kajti tovrstna drža vodi v popolno relativizacijo vsebin resničnosti.

Plodna in kreativna družba (in njeni mikrosistemi, kakšen je tudi literatura) je lahko občestveno zasnovana le, če sestoji iz čim večjega števila suverenih »sektaških« družbenih ali individualnih subjektov, ne pa iz množice amorfnih entitet, ki so tako ponotranjile in prevzele načelo pluralnosti, da so zavoljo totalne samorelativizacije izgubile vsakršno suverenost. Podobno je s pogledi na umetnost: ustvarjalno okolje lahko tvori le pluralnost nepluralnih suverenih ustvarjalcev ali skupin, ne pa mirijada ustvarjalcev ali skupin, ki so se notranje pluralizirali in relativizirali. Temu principu pripadnosti posameznika skupnosti sam pravim agoretičnost občestvenosti. V neagoretičnem novoveškem prevladovanju individualnega nad skupnostjo vidim pragreh sodobne slovenske družbe.

Kakšna je agoretičnost tiste občestvenosti, bo razkrila razčlemba drugega očitka gospoda Sturmana. Vsaka velika umetnost mora poiskati univerzalno v partikularnem, se pravi, se na edinstven in avtentičen način, izhajajoč iz svoje danosti (ki ni opcionalna!) z vso brezobzirnostjo zariti v tkivo življenja in se soočiti z usodo in misterijem (ki sta univerzalna). To mora storiti s sredstvi in prijemi, ki ji jih podarja ravno njena partikularna neopcionalna danost: misterij življenja in smrti nam mora slovenska literatura osvetliti na slovenski način. Sicer bi zakrnela v suhoparnost jalovega razpravljaštva. In ravno tu tiči vzrok za »zalomitve«, o kateri piše gospod Sturman: slovenska literatura je z zadnjimi generacijami svojih ustvarjalcev hote in načrtno rupturistično pretrgala popkovino lastnega izročila. V njej se je čedalje bolj izoblikovala poetika antislovenskega pisanja, ki so jo iz dneva v dan bolj podpirale tudi literarna kritika, teorija in veda. Vse bolj se je uveljavilo pisanje, ki je kot temeljni kriterij estetske kakovosti ustoličilo tako ontološko kakor motivno oddaljevanje od slovenskih tradicionalnih virov navdiha.

To je imelo dve posledici: pretrgana popkovina je onemogočila transčasovno in transprostorsko percepcijo sveta in zatrla prirojen epistemološki instrumentarij za dojetje temeljnih resnic bivanja. Z eno besedo: slovenska literatura ni več resnična, ker ni več slovenska. Ostala je brez svoje metafizike. Tu se v vsej jasnosti pokaže tudi točka »zalomitve«: slovenska literatura v zamejstvu in zdomstvu začuda ni nikoli pretrgala popkovine z izročilom in je zato slovenska matična literatura ne more več zaznati in razumeti – v najboljšem primeru jo ima za folklorno kuriozitetu ali anahronizem.

Toda pri vsem najbolj vzbuja skrb, da se je to stanje povsem paradoksnost manifestiralo ravno v trenutku najvišje stopnje politične osuverenitve v slovenski zgodovini – v času podržavljenja slovenskega naroda. Kot da bi prebivalci države srčno prenehali biti Slovenci in bi taki po srcu ostali le tisti, ki tej državi ne pripadajo. Sam sem to poimenoval temna plat slovenske državnosti in to temo obravnaval v daljšem eseju, ki bo z naslovom Vnuki lepe Vide izšel v tržaški Mladiki (če že gospod Sturman uporablja avtocitiranje, bom to storil še sam – tudi na njegov sestavek Nepredstavljeni luksuz jezika, ki ga je objavil portal ludliteratura.si, sem odgovoril z daljšim esejem Muza na ponterošu in ga taistemu portalu tudi posredoval, vendar ne vem, ali bo kdaj zagledal luč sveta).

O kritičnosti stanja slovenske identitete predvsem v Sloveniji pričata popoln indiferentizem in neodzivnost kulturnikov na to temo. Zatorej bom sklenil z besedami tržaškega pisatelja Borisa Pahorja: »Kaj hočemo, za Ljubljano nismo zanimivi, oni so pač državljani velikega sveta ...«

- **Izključeni iz centra. David Bandelj. Delo, 14.11.2017, str. 14**

Prejeli smo

Izključeni iz centra

Od poznega poletja, ko je Primož Sturman v članku Izključeni iz centra predstavil težavo, ki jo doživljajo (doživljamo) mlajši slovenski avtorji v Italiji ob objavljanju svojih del v matici, se na teh (in drugih) časopisnih straneh vnema zanimiva izmenjava mnenj, ki dobiva značaj polemike, pri kateri sta se doslej oglasila samo podpisani v Primorskem dnevniku ter Andrej Lokar na teh straneh s člankom Polnarod brez centra. Ker Primoža poznam, prav tako poznam tudi drugo »vojskujočo« se stran, Andreja Lokarja, namreč, in ju oba cenim. A ker sta vpletla v svojo besedno pravdanje tudi podpisanega, se čutim vsaj dolžnega, da njuna izvajanja pripeljem od polemičnosti do možne skupne poti, saj sta oba pisca v svojih teorijah, poleg netočnosti, ki jih drug drugemu opravičljivo očitata, zajela tudi nekaj prodornih bistev o predmetu, ki ga zagovarjata. Sturman omenja osamo, v katero smo postavljeni avtorji mlajše generacije, ko nam je iz ne najbolj znanih razlogov onemogočeno ali vsaj otežkočeno objavljanje v slovenskem literarnem svetu. Nato razvija hipoteze o razlogih, njegovo pomembnejše gledišče ostaja generacijsko zaznamovano. Lokar se s tem gledanjem ne strinja in ob njem (saj ga ne izključuje popolnoma) predlaga nov razmislek o celotnem intelektualnem dometu slovenske družbe, ki je posredno kriv za to situacijo. Lokar vidi rešitev v novi revoluciji, ki ne bi zajemala ideologije, temveč vsebinsko plat ustvarjanja.

Sturman in Lokar sta vsak po svoje podala nekaj zanimivih iztočnic, ki bi jih tu rad dopolnil. Anagrafska konstanta, ki jo uporablja Sturman, je povedna z istega vidika, ki ga Lokar navaja ob poimenovanju različnih silnic, ki so vodile literarno ustvarjalnost med Slovenci v Italiji skozi generacije. Trenutna razslojenost, ki jo doživlja (naj)mlajša generacija, je posledica mehke fluidnosti družbe in literatura, ki ob tem nastaja, seveda ni imuna proti tej. Opazna razlika, ki je bojda tudi kamen spotike: v literaturi Slovencev v Italiji obstajajo (in vztrajno kljubujejo generacijskim spremembam) nekatere vsebinske svetinje (lahko bi jih opredeljevali z Miranom Košuto, ki ga oba omenjena pisca citirata, ampak namenoma bom literarno vedo pustil ob strani, o razlogih kasneje), te pa osmišljajo in dajejo trdne temelje literarnemu ustvarjanju na tej strani meje (svoje besedilo pišem v Gorici in se izogibam pojmu zamejstvo ...).

Ta trdnost, v katero bi lahko postavili najprej narodno identiteto, o kateri je pred kratkim izšlo delo Maje Smotlak, ki se ukvarja predvsem z romanom med Slovenci v Italiji, in ta seveda ni enoznačna, je možnost za poglobljen vpogled v odnose med literaturo in družbo. V takem prostoru, kjer se že zgodovinsko prepletajo kulture, spajajo običaji, si sledijo skupnosti in se žal tudi asimilirajo, je identiteta eno izmed temeljnih bivanjskih vprašanj. In če se je z osamosvojitvijo Slovenije to vprašanje v matici absorbiralo in postalo danes »prehlajeni predmet zgodovine«, je vsa ta dinamika vplivala tudi na obravnavo tega vprašanja v literaturi.

Misel nas sama pelje v ontološko obnebjje človeka. Od absolutnosti do relativnosti, od materialnosti do transcendence, so se nihanja med skrajnostma ustalila in v mehki družbi dobila tudi relativen pomen. To, kar navaja Andrej Lokar, da se namreč v sodobni slovenski literaturi ne obravnava več temeljnih bivanjskih vprašanj človeka, ki so zaposlovala umetnike od antike dalje, ni zavestna izbira, ampak bolj posledica polenitve družbenega tkiva. Tudi družbeno aktivne teme (v glavnem antikapitalistične), ki se jih sodobna slovenska literatura loteva, so (če niso plod trendizma t. i. salonskih levičarjev) legitimen klic k humanosti, ki naj bi ponovno omogočila družbi soočanje s trdnostjo vrednot, na katerih vsaka družba stoji, pa če se te spreminjajo ali ne, pomembno je, da ne izginejo. Po zatonu transcendence (a propo' – zakaj pa naj bi bila to tema, ki naj ne bi bila zanimiva za sodobnost, ko pa se je velika večina piscev ne loteva več?) je ostala samo še socialna čuječnost, da zagotavlja možnost razmišljanja, ki ni teoretska, leporečna, ludistična, beletristična, ampak pristno humana ... Prevetritev, o kateri govori Lokar, bi bila res potrebna, toda prepričan sem o dveh stvareh, ki ju nobeden izmed diskutantov še ni obelodanil. Literature ne moremo usmerjati, tudi ne kolektivizirati, še manj pa sektašiti z njo. Ne moremo je narediti za predmet razprav o možnem in prihodnjem, konspirativni načrt ali sociološko konstanto, ker je v prvi vrsti umetnost. In če je v prvi vrsti umetnost, je prepuščena razvoju skozi genialnost posameznikov, ki so s svojim delom sposobni premikati družbene silnice. Govoriti aprioristično o literaturi zveni torej abotno, kakorkoli to že vzamemo.

Prešeren, Kosovel, Šalamun niso bili zgrajen produkt ali marketinško uspešna poteza, temveč bolj utrinek v vsemirju, čigar genij je oplazil družbo. Paradoks je v tem, da o literaturi lahko govorimo izključno v bližnjem ali daljnem pretekliku. Zato je tudi vsako razpravljanje v okviru literarne vede lahko le v pomoč, ne more pa odkrivati bistva, kajti a) to je očem nevidno, kot je zapisal človek, ki je bil senzibilen literat, b) vse vede, ki proučujejo literaturo, so le pomožne in je ne bodo mogle nikoli in nikdar docela zaobjeti. Seveda, skupine ljudi, tudi ustvarjalcev, mislecev in apologetov so imele in verjetno tudi bodo imele možnost refleksije o vsem, vendar z velikim budnim očesom brezna nepoznanega, kjer nas za ovinkom v temnem vogalu čaka prihodnost.

Tudi o možnem odgovoru na vprašanje, ki ga je na začetku te polemike in diskusije postavil Primož Sturman, lahko le razpravljamo. Ali gre za indiferentnost družbe, etabliranost določenih literarnih skupin in njihovo zaprtost, pomanjkanje kvalitete ali kaj petega, ne bomo nikoli izvedeli. In prav je tako.

Dialog in diskusija pa lahko obrodita sad, če le imata smisel. Kje ga pri vsem tem vidim? V odkrivanju in zavedanju sedanosti, ki nam ga literatura (v svoji umetniški pojavnosti, ne v svoji sociološki biti) omogoča, ko združuje bivanjske silnice hic et nunc. In tega se nadejam na širši kontekstualni ravni, ne samo (non olim – sed etiam!) prek časopisnih namiznoteniških intervencij.

Očitno je čas zrel za refleksijo, ki bi nekoliko razjasnila vprašanje ontologije slovenske literature v vseh svojih treh danostih: tiste na državnem območju Slovenije (t. i. matične), tiste na bivanjskem območju Slovencev (t. i. zamejske) in tiste na duhovnem območju slovenstva (t. i. zdomske). Vse tri tvorijo enovitost, ki je ne gre prezirati. Vključevanje teorije in zgodovine v umetnost (pomni: vedno sta ji podrejeni) pa bi razpravo naredilo bolj interdisciplinarno. Ne potrebujemo namreč odgovorov na vprašanja, temveč možnosti za odpiranje novih.

• **Sirski begunec za zdaj ostaja v Sloveniji. Mojca Zabukovec, Zoran Potič, Majda Vukelić. Delo, 15.11.2017, str. 2**
Deportacija. Vprašanje vrnitve Ahmada Shamieha na Hrvaško postaja prvovrstno politično vprašanje
Ljubljana – Sirski begunec Ahmad Shamieh do preklica ostaja v Sloveniji. Vlada bo v prihodnjih dneh odločala o tem, ali mu izda dovoljenje za začasno bivanje. Tudi če se bo za to odločila, to še ne pomeni dokončne ureditve begunčevega statusa.

Po tem, ko sta premier Miro Cerar in predsednik državnega zbora Milan Brglez notranjo ministrico Vesno Györköš Žnidar v ponedeljek pozvala, naj sirskega begunca, ki je februarja lani v naši državi zaprosil za mednarodno zaščito, še ne deportira na Hrvaško, čeprav ima za to pravno podlago, se je od včeraj zjutraj, ko je bila napovedana Shamiehova deportacija v sosednjo državo, marsikaj dogajalo. Skladno s pozivom notranjega ministrstva (MNZ) se je Shamieh ob 5.45 zglasil pred viškim azilnim domom. Pred njim se je zbralo tudi nekaj protestnikov, ki so nasprotovali deportaciji begunca, med njima sta bila poslanca Jan Škoberne (SD) in Miha Kordiš (Levica), ki sta Shamieha odpeljala v prostore državnega zbora, kamor policija brez naloga ne sme vstopiti. Šestintiridesetletni sirski begunec Ahmad Shamieh, ki je v Sloveniji že 20 mesecev, je pred azilnim domom poudaril, da ni kriv za vojno v Siriji in da bi rad v miru živel s svojo družino (žena s tremi hčerami je še vedno v Damasku), in to v Sloveniji.

Vonj politike

Ko se je razvedelo, da je sirski begunec v državnem zboru, se je poslancema pridružili predsednik SD Dejan Židan, nato se je oglašil še predsednik državnega zbora Milan Brglez in se pozanimal, kaj se dogaja. Škoberne, sicer tudi predsednik odbora za pravosodje, je razložil, da je šel pred azilni dom kot človek, in ne kot poslanec (enako je dejal Miha Kordiš), pomagali pa so, ker so spoznali, da bi Shamieha deportirali in da pozivi dan pred tem niso zalegli. Škoberne je zanikal, da bi se s svojim ravnanjem vmešaval v delo policije. SMC in premier Cerar sta potezo Škoberneteta in Kordiša označila za nedopustno, saj se postopek deportacije sploh ni začel, s svojim ravnanjem pa sta posegla v uradni postopek, ki ga ni mogoče drugače rešiti kot po pravni poti.

Poslanec SMC Jani Möderndorfer je celo dejal, da se parlament spreminja v politično prizorišče pred volitvami, »kjer želijo posamezne politične stranke na primeru nesrečne zgodbe nabirati politične točke«. Tudi SDS je obsodila postopek obravnave primera Shamieha. Branko Grims je dejal, da levičarji, ki da so na oblasti, slovenskih državljanov niso nikoli obravnavali na takšen način. »Z lažnim humanizmom se v resnici uničuje temelj slovenske države in njene blaginje,« je dejal poslanec SDS.

Da bi se izognili zlorabam

Predsednik državnega zbora Milan Brglez je dejal, da ne bo preverjal, kaj se je v tem primeru dogajalo, saj bi šlo za vmešavanje zakonodajne veje oblasti v izvršno. Verjame pa, da bodo pristojni organi ugotovili, ali je bilo vse skladno s postopkom. Če ni bilo, bodo postopali tako, kot po zakonu morajo. Brglez je ponovil, da je sodišče EU potrdilo pristojnost Hrvaške nad primerom, hkrati pa je sodišče pustilo možnost odločanja nacionalnim oblastem, ko je poudarilo pomen solidarnosti in odgovornosti pri vračanju beguncev v državo vstopa. Primere dobrih praks moramo jasno določiti, meni Brglez, predvsem pa moramo opredeliti merila, ki bodo veljala pri vzpostavitvi solidarnostne klavzule. Brez teh kriterijev bi se lahko hitro začeli zlorabe in kratenja človekovih pravic.

Začasno bivanje

Premier Cerar je dejal, da notranje ministrstvo z upoštevanjem odločitve sodišča EU in naših sodišč ni moglo ravnati drugače, kot je. Napovedal pa je drugačno rešitev za Shamieha, in sicer na predlog urada za oskrbo in integracijo. Na podlagi 51. člena zakona o tujcih, ki določa, da se tujcu, čigar prebivanje v Sloveniji je v interesu države, lahko izda dovoljenje za začasno prebivanje. Spomnil je, da je Shamieh februarja lani ob koncu migrantskega vala vstopil v Slovenijo prek Hrvaške, v Sloveniji pa sprva ni zaprosil za azil, temveč je nadaljeval pot v Avstrijo. Ta ga je na meji zavrnila, nato je v Sloveniji zaprosil za azil. Njegovo prošnjo je MNZ pred dobrim letom dni zavrglo, saj je ugotovilo, da je zanj, skladno z določili dublinske uredbe, odgovorna Hrvaška. Shamiehovo pritožbo so obravnavala vsa redna sodišča v državi in tudi sodišče EU v Luksemburgu, ki je pritrnilo stališču Slovenije. Shamieh se je pri nas obrnil tako na vrhovno kot tudi na ustavno sodišče. To je 30. oktobra zavrglo Shamiehovo ustavno pritožbo, saj sirski begunec pred tem pri nas ni izčrpal vseh pravnih sredstev.

Moč argumentov

Predsednik republike Borut Pahor je ob Shamiehovem primeru dejal, da so o tej zadevi pravnomočno odločila sodišča, odločitve sodišč pa je treba spoštovati. Če se bodo pristojni odločili drugače, mora biti utemeljitev takšne odločitve zelo prepričljiva, da ne bi ustvarili precedenčnega primera, je dodal.

- **Nepotrebne težave z NLB na Hrvaškem. Gostujoče pero: Božo Dimnik, predsednik Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva. Delo, 15.11.2017, str. 5**

Sodelovanje sosed. Petindvajset let Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva

Društvo slovensko-hrvaškega prijateljstva bo 7. decembra praznovalo 25. obletnico ustanovitve. Ob tem, ko za ta dogodek že zdaj vlada veliko zanimanje, se bomo ozrli na četrto stoletja aktivnosti našega društva. Ideja se je razvila z dogodki tistega časa, ki so me ujeli v Švici, kjer sem zadnjih trideset let deloval v gospodarstvu. V življenju se pred tem nisem ukvarjal s politiko, celo stikov s Slovenci v Švici skoraj nisem imel, s Hrvati pa sploh ne. Družiti in pogovarjati, in to zelo spontano, smo se začeli šele ob pomladnem vrenju v obeh državah.

Profesionalci namesto entuziastov

Po referendumu o samostojnosti se je v stihiskem druženju sčasoma oblikovala ideja državnosti, ki je junija 1991 pripeljala do ustanovitve Slovenskega kongresa in nekaj kasneje do njegove konference za Švico, katere ustanovitelj in predsednik sem bil. Hrvati so podobno institucijo že imeli. Delovali in sodelovali smo po vseh celinah, na katerih so bile aktivne slovenske in hrvaške skupnosti, in to sodelovanje je v intenzivnosti doseglo vrh v oddaji o stanju v Jugoslaviji za švicarsko televizijo julija 1991 in kasnejših konspirativnih sestankih s predsednikom Kohlom in ministrom Genscherjem. Zadnje srečanje med Genscherjem in predsednikom Mesićem, 14. novembra 1991 v Bonnu, pa je ključno vplivalo na hitro in učinkovito priznanje obeh držav.

Po priznanju smo zelo kmalu začutili usihanje iskrenega sodelovanja, kar pripisujem temu, da so se entuziasti umaknili, njihov prostor pa so zasedli profesionalni politiki, ki so na oblast poskušali priti in na njej ostati tudi s pomočjo načela deli in vladaj. In ko smo videli, kako kopnijo pridobitve medsebojnega sodelovanja, smo se s somišljeniki odločili za ustanovitev društva. Na naš ustanovni občni zbor je prišlo kar 450 ljudi, ki so razumeli našo namero in jo podprli.

Društvo je v 25 letih za obnovo nekdanjega sodelovanja naredilo ogromno, pa čeprav nam v večini primerov ni uspelo prepričati aktualne politike o primernih ciljih. Smo pa rešili ogromno realnih problemov. Takšna je bila že naša prva akcija, in sicer posredovanje pri težavah, ki jih je imela Pivovarna Union s svojo poslovno enoto v Buzetu. Naj omenim še nekaj primerov.

Leta 1993 smo na Otočcu sklicali zbor gospodarstvenikov Slovenije in Hrvaške, ki sta se ga udeležila Franjo Gregurić, direktor hrvaške Ine, ter Franc Premk, direktor Petrola. Petrol takrat ni mogel dobiti surovin iz reškega pristanišča za svojo rafinerijo v Lendavi. Gospodarstvenikoma smo ponudili sobo za pogovor in po petnajstih minutah sta se vrnila nasmejana in dogovorjena. Gregurić je takrat dejal (in to kasneje še večkrat ponovil): »Vi, gospod Dimnik, in vaše društvo ste naredili za naši podjetji več kot vse vlade.«

To sodelovanje med obema naftnima družbama teče še danes.

Tihi dogovor o Ljubljanski banki

Če bi nas politiki poslušali, težav z varčevalci Ljubljanske banke na Hrvaškem sploh ne bilo. Naše društvo je namreč na obisku pri hrvaških oblasteh doseglo tihi dogovor, po katerem bi Hrvaška dovolila ponovno odprtje računa Ljubljanske banke na Hrvaškem, če bi ta takoj poravnala pet milijonov nemških mark od skupnega dolga, ki je takrat znašal 340 milijonov nemških mark, preostanek pa sukcesivno v petih letih. S tistimi petimi milijoni bi poplačali predvsem majhne varčevalce, ki so predstavljali velik delež 140.000 upnikov – oblikovalcev javnega mnenja na Hrvaškem. To je razumel samo Marko Voljč, takratni direktor Ljubljanske banke. »Seveda,« je rekel in mi čestital. In dodal: »Ampak moja lastnica je država ...«

Obiskal sem politike, ki so imeli takrat v rokah škarje in platno in ki jih tukaj ne bi imenoval. Nihče ni razumel priložnosti, ki se nam je s tem ponudila. Celo nasprotno. Na pogovor me je poklical Rudi Gabrovec, visoki predstavnik Slovenije za nasledstvo, me po udbovsko zasliševal in ozmerjal s hrvaškim kolaborantom, češ da bomo ves denar dobili iz jugoslovanskega nasledstva. »Gospod Gabrovec,« sem mu takrat rekel, »če se bo zgodilo to, kar mislim, da se bo, boste vi osramočeni, Slovenija pa bo utrpela veliko škodo.«

Danes bomo morali plačati hrvaškim upnikom milijardo evrov, škoda zaradi izgubljenih poslov na Hrvaškem, ki jo lahko pripišemo ravnanju Ljubljanske banke oziroma slovenske države, pa je najmanj desetkrat večja.

Zaradi upravičene jeze hrvaških varčevalcev tudi hrvaška politika ni mogla delovati drugače, kot je. Ljubljansko banko je nenehno uporabljala kot izgovor, da je odlagala in izničevala dogovore med narodoma, kot je bil npr. Sunčani Hvar, Sops (malobmejni sporazum) in na koncu še sporazum Drnovšek-Račan. Za tega je prav tako zaslužno tudi naše društvo, ki je sodelovalo pri pripravah na tihi sestanek med Janezom Drnovškom in Ivico Račanom na Otočcu. Žal je njun dogovor padel ob neuspešni ratifikaciji v hrvaškem saboru. Tudi zaradi LB.

Humorna soočenja politikov obeh držav

Od leta 1994 smo sodelovali s Cirilom Ribičičem, ki je v Lutkovnem gledališču v Ljubljani vsak mesec deset let pripravljala pogovore med slovenskimi in hrvaškimi politikami, in tako pomagali normalizirati odnose med državama. Na teh pogovorih so se teme, razprtije med obema narodoma, premlevala na drugačen, tudi humoren način. Udeležili so se jih vsi vrhovni politiki, razen Tuđmana. Po teh srečanjih smo uradno povabljeni peljali še na večerjo in na eni od teh sta se v času največje diplomatske tišine med državama sestala Milan Kučan in zunanji minister Hrvaške Mate Granić.

Naše društvo je pripravilo ogromno obmejnih srečanj, ki so pripeljala do maloobmejnega sporazuma s Hrvaško, ki je olajšal življenje našim ljudem ob meji in tudi ribičem in ki mu je politika, tako slovenska kot hrvaška, sprva zelo nasprotovala. Vsako leto smo z zelenim Jurijem simbolično obiskali oba predsednika. Dosegli smo, da so bili slovenski lastniki počitniških hišic in parcel na Hrvaškem obdavčeni enako kot domači ... in še in še.

Pravzaprav smo ves čas delali to, kar bi morala delati politika. V nasprotju z njo smo to počeli zastoj, vsa ta leta smo se financirali sami. Na državo smo se s prošnjo obrnili samo enkrat, ko smo jo zaprosili za status društva v javnem interesu. Zavrnilo so nas s pojasnilom, da bi potem tak status morala imeti vsa društva. (Tudi pivska?) Bralcem prepuščam presojo o tem, ali je Društvo slovensko-hrvaškega prijateljstva v javnem interesu ali ne.

Danes mnogi pozabljajo na pomen, ki ga je za nastanek obeh držav imelo naše sodelovanje. Naj jim osvežim spomin. Ob obletnici priznanja Slovenije in Hrvaške, 14. januarja 2002, smo na proslavo v Zagreb, kjer so bili zbrani skoraj vsi pomembni akterji tega dogodka, povabili kot najzaslužnejšega tudi Hansa Dietricha Genscherja. Ta nam je v vili Weiss na Pantovčaku pri zajtrku v najožjem krogu dejal: »Nismo mi tisti, ki si zaslužimo odlikovanje. Mi smo bili tehnični kader. Saj smo vas razumeli in bi vam radi pomagali, a smo bili prepričani, da gre za misijo nemogoče. Bili smo vaši prijatelji in zavezniki, a odločilni so bili vaši ljudje na tujem, Slovenci in Hrvati, ki so imeli velik vpliv v parlamentih držav, kot so Kanada, ZDA, Nova Zelandija ... Tako velik vpliv, da so začeli po kuloarjih ugotavljati, da je v Jugoslaviji res nekaj narobe. Potem sem jaz lahko tisto, kar mi je Mesić povedal in čemur sprva nisem verjel, uresničil in je na krilih splošnega političnega razmišljanja nenadoma nastal tihi konsenz med državami, da dovolimo izjemo.«

In če smo lahko bili prijatelji takrat, ko je bilo najhuje, zakaj ne bi mogli biti tudi danes? Slovenci in Hrvati se nikoli nismo bojevali, smo se pa večkrat skupaj borili za interese, ki smo jih poenotili od Matije Gubca naprej. Amen.

• Vprašanje vesti. Zoran Potič o primeru Ahmada Shamieha. Delo, 15.11.2017, str. 5

Bolj ko skušamo razumeti silno vznemirjenje zaradi sirskega begunca Ahmada Shamieha, bolj je jasno, da v tem primeru ne gre toliko za vprašanje pravne države (seveda tudi za to), dublinske uredbe, slovenske in evropske migracijske politike, slovenskih sodišč ali neusmiljenega birokratskega aparata. Ko postrgamo na stran vse temne plati, ki so izbruhnile na dan zaradi gospoda Shamieha, na koncu trčimo ob vprašanje – vesti. Na tej točki bi se bilo znova dobro spomniti na znamenito izjavo pokojnega predsednika republike Janeza Drnovška, ki ni imel priložnosti potegovati se za drugi mandat: A smo ljudje ali nismo?

Pa smo? Kaj nam tista čista človeška vest, ki nas poganja naprej od začetka naše vrste, veleva? Bomo človeku v stiski pomagali ali ne? Bomo človeku, ki se je po spletu okoliščin odločil ostati v Sloveniji, se naučil jezika, dovolili postati del slovenske skupnosti?

Njegov primer je globoko zarezal. Pokazal nam je, kakšni smo. Nastavil nam je ogledalo in podoba, v katero zremo, ni prav nič lepa. Pokazal nam je, da smo majhna in prepirljiva nacija, ki ne zna na običajen, če želite, pravno urejen način izreči dobrodošlice posameznikom, ki bi zaradi narave težav lahko dobili drugo priložnost. V ogledalu vidimo družbo, ki je v strahu, da nas bo preplavila množica ekonomskih migrantov, pripravljena odreagirati panično, brezčutno in brezvestno. Gledanje stran, ko so vozile kompozicije vlakov v koncentracijska taborišča, na morišča v gramozne jame, v jame kočevskih gozdov ali pa ko je šlo za izbris prebivalcev Slovenije po letu 1991, je simptom iste (ne)vesti.

Primer gospoda Shamieha je opozoril na že večkrat izpričano slovensko pomanjkljivost, da smo pred kratkim sicer postali suverena nacija, a na velikem odru povsem nesamozavestna. Namesto da bi ob izbruhu begunske in migrantske krize začeli sistematično graditi integracijsko politiko, se na tem področju ni zgodilo veliko. In kjer ni politike, nastopi divji zahod – teren, na katerem radostno vznika populizem, vzdušje, kjer pretenciozni nacionalizem dviguje glavo, občutje, ko se poglobljajo šovinistični strahovi, pa tudi idealiziran internacionalizem.

Bo primer gospoda Shamieha, ob katerem se je zganila tako rekoč vsa slovenska politika, spremenil kaj na tem področju? Lepo bi bilo, a prevelikih upov vendarle ne bi smeli gojiti. Vsi včerajšnji vtisi, ki smo jih dobili, nas prepričujejo, da v mandatu vlade, ki se ji izteka mandat, ne pričakujemo preveč. Absurdi, na katere smo naleteli v primeru gospoda Shamieha, so namreč preveč očitni. Politika, ki trdi, da imamo pravno državo, z »ugrabitvijo« begunca in nekajurnim zadržanjem v prostorih parlamenta sporoča ravno obratno. Na drugi strani pa politična sila, ki ves čas trdi, da nimamo pravne države, vpije, da se moramo v primeru gospoda Shamieha držati pravil in zakonov (čeprav nejasnih) kot pijanec plota. Zato v teh norih časih ne pozabimo na Drnovškovo retorično vprašanje: Smo ljudje ali nismo? In na vest.

- **»Madrid ne bo popustil. Ne danes ne jutri«. Intervju: Jean Chalvidant, strokovnjak za sodobno Španijo.**

Pogovarjala se je: Mimi Podkrižnik, Delo, 15.11.2017, str. 7

Drugačen pogled na Katalonijo. Francoski strokovnjak za sodobno Španijo Jean Chalvidant ostro o katalonskem osamosvojitvenem procesu

Dojemata se črno-belo kot noč in dan. Če bi se katalonski independentizem in španski unionizem zmogla pogovarjati, zagotovo ne bi pahnila Španije v najhujšo krizo v zadnjih štirih desetletjih. Vsak na svojem bregu zdaj bolj ali manj uspešno širita propagando, in medtem ko prvi uživa simpatije številnih javnosti po svetu, drugemu stoji ob strani malone vsa uradna politika. Razklanost je velika tudi zato, ker sta katalonska politika in družba močno razdeljeni, ob čemer ni zanemarljivo, da so razmere, v katerih delujeta in bivata, zaradi pritiskov Madrida demokratično izredne.

Ni malo takih, ki so prepričani, da je katalonsko osamosvojitveno gibanje bolj kot klasična nacionalistična zahteva avantgardno socialno gibanje, ki bi, potem ko je civilnodružbeno in politično zraslo skupaj, utegnilo močno predrugačiti ustroj Evrope, (tako korenitih) sprememb pa si nihče na mentalno postarani stari celini, kjer od nekdaj veljajo dvojna merila, ne želi. Od tod menda brezpogojna politična podpora Madridu, četudi španska vlada odreka Kataloncem temeljne pravice demokracije in je uporabila silo.

Nasprotniki Barcelone vidijo zgodbo, za katero se bije odstavljena katalonska politika, diametralno drugače in v njej prepoznajo nemalo nacionalističnega pritiskanja na občutljive registre. A red je menda treba spoštovati – tudi zato, ker je jasno, da bi Španija z izgubo Katalonije razpadla, kajti iz njenega okvira bi brž zatem hotele zbežati še Baskija, Galicija ..., je za Delo povedal strokovnjak za sodobno Španijo, Francoz Jean Chalvidant. In potem bi prav tako po Evropi padale domine ... Jean Chalvidant je ugledni hispanist, raziskovalec na univerzi Paris II Panthéon Assas in avtor pomembnih knjig o sodobni Španiji, med njimi so tudi naslovi kot ETA L'Enquête (ETA, preiskava), Secrets d'ETA (Skrivnosti ETE), L'Espagne de Franco à Zapatero (Španija od Franca do Zapatera) in nič manj njegovo zadnje delo Felipe VI d'Espagne, le roi normal (Filip VI., normalni kralj). Za prihodnje leto napoveduje knjigo o dinastiji španskih Burbonov.

Kako gledate na katalonsko osamosvojitveno gibanje? Je to bolj socialno gibanje – predrugačiti družbo, dati več besede ljudstvu ... – kot nacionalizem? V Kataloniji ima kar 70 ali 75 odstotkov ljudi korenine od drugod. Tudi evropski mediji v veliki meri govorijo o independentizmu in ne o separatizmu, nacionalizmu.

V gibanju ni prav nič socialnega, drugače, bolj kot levica ali ljudje ga vodijo desničarske politične elite. Jordi Pujol je bil z desnice, enako Artur Mas ali zdaj Carles Puigdemont. Med tistimi, ki potiskajo v ozadju in prilivajo olja na ogenj, so tudi manjše formacije skrajne leve, kakršna je stranka CUP. Čudna povezava vse skupaj. Z analizo independentizma v odnosu do separatizma naj se ukvarjajo kolegi s politologije, zame štejejo dejstva: okrog 45 odstotkov prebivalcev Katalonije bi se želelo odcepiti od Španije in osnovati neodvisno republiko. V nasprotju s 45 odstotki tistih, ki tega nočejo. Že ob višjih podporah neodvisnosti smo lahko marsikje po svetu videli, kako so izbruhnile vojne.

In kam bodo popeljale katalonske težnje?

Nikamor. Španija si ne more privoščiti, da bi se odrekla enemu izmed svojih treh najbogatejših ozemelj, ki je bilo priključeno kroni že dolgo nazaj, v obdobju Filipa V. [vladal je od leta 1700 do 1724 ter od 1724 do 1746]. Odcepitev bi pomenila konec Španije, saj bi potem enako zahtevala tudi Baskija, pozneje morda še Galicija in zatem mogoče celo Andaluzija. Država bi razpadla. In prav zato – a tega Katalonci ne razumejo – Madrid ne bo popustil. Ne danes ne jutri.

Kdo je po vašem katalonski predsednik Carles Puigdemont? V eksilu v Bruslju je dejal, da je pripravljen na nov odnos s Španijo in da nikoli ni rekel, 'ali samostojnost ali smrt'. Ob tem nemara pozablja, da so mnogi ob njem ali pod njim stavili na vse ali nič. Je junak ali, kakor ga neredki smešijo, oportunist, ali utopist? Je v svojem boju za katalonsko republiko iskren?

Mislím, da je iskren. In popoln utopist, ki živi v nekakšnem mehurčku, kjer je lepo samo vse tisto, kar je katalonsko, tudi vse močno je po njegovem katalonsko, in vse, kar je veliko in slavno, je zanj katalonskega izvora. Na območju Katalonije je veliko prezira do vsega, kar je 'tuje'. V šolah učijo, da je bil Krištof Kolumb Katalonec, kakor tudi Terezija Avilska, da je bila Katalonka celo Mona Liza pa še Cervantes in Marco Polo. Paranojo so dovršili, kolikor se je dalo. Toda treba se bo spustiti na tla. O Carlesu Puigdemontu bi še dejal, da ni ne 'duce' ne 'conducatore', ki bi bil sposoben povleči za seboj narod, ampak precej medel funkcionar brez pravega dometa. Dokaz je njegov smešni pobeg v Bruselj, medtem ko so ministri, torej ljudje, ki sodijo pod njegovo avtoriteto, v zaporu.

Kdo pa je španski premier Mariano Rajoy? Kakšna bo njegova politična prihodnost?

Očitno je, da je demokrat, in o katalonskem vprašanju bi rekel, da ni ravnal zelo strogo. Drugače, zelo dolgo je odlašal z odločitvijo, kar so mu očitali v Madridu, Valenciji, Badajozu, Santandru in Sevilji. Njegova politična prihodnost je v resnici že za njim, kajti prvič je bil minister [za javno upravo] leta 1996, leta 2011 pa je postal predsednik vlade. V danih okoliščinah ne deluje zase, za svojo politično prihodnost. In ne gre se slepiti: če bi imeli v Španiji volitve, jih ne bi izgubil, kajti pri vprašanju Katalonije so ljudje na njegovi strani.

Kaj se bo zgodilo s Katalonijo? Menda je svoj sedež že preneslo kakih 2500 podjetij [Rajoy zdaj poziva gospodarstvenike, naj tega ne počnejo]. Se bo vodilna katalonska politika res znašla za zapahi? Kaj bo z vse bolj razdeljenimi Katalonci?

Kot rečemo v francoščini, se bo reka vrnila v strugo. Vidimo lahko, kako so razklani independentisti: predsednica katalonskega parlamenta Carme Forcadell je na sodišču priznala, da so vse skupaj organizirali bolj na simbolni ravni, da bi ugajali ljudem. Madrid bo sprejel nekatere manjše ukrepe, večinoma ekonomske, potem bo vse spet po starem. Naj ponovim, da katalonski separatisti nečesa niso razumeli: če bi Katalonija zapustila špansko okrilje, bi bil to konec Španije. Zaradi tega Madrid ne bo popustil pri ničemer bistvenem, le pri obliki.

Kakšna bo Španija v prihodnje? Je pričakovati status quo, federalizem ali konfederalizem?

Ti pojmi so precej intelektualni in jih ulica ne razume. Ne pozabimo, da si majhna večina, a večina Kataloncev, želi, da bi ostali Španci. Vse drugo je nepomembno. Še več, če bi nekega dne res morali organizirati referendum o neodvisnosti Katalonije, bi bilo nujno dvoje. Prvič, neodvisnosti bi si morala želeli večina Kataloncev, o čemer danes ni mogoče govoriti. In drugič, želeli bi si je morala tudi Španija, a kot vemo, ji nasprotuje 70 odstotkov prebivalcev. Vse drugo je literatura oziroma propaganda.

Kakšno vlogo v katalonsko-španskem konfliktu igra Evropa oziroma bi jo morala odigrati v odnosu do Madrida in Barcelone?

Evropa tako kot praktično ves svet podpira Španijo. Na strani Katalonije so Venezuela in korziški independentisti. Samo ti. **V Baskiji, ki gospodarsko in družbeno cveti, je bil separatizem desetletja zaznamovan z nasiljem. Dolgo je trajalo, da so razorožili Eto oziroma je dokončno sama predala orožje. Je v Kataloniji, kjer ves čas poudarjajo, da je osamosvojitveno gibanje miroljubno, civilizirano in dostojanstveno, pričakovati porajanje terorizma po katalonsko?**

Barcelona je izbrala politično pot, drugače od Ete, ki je segla po orožju. V obeh primerih je na koncu poraz.

- **Po Drnovšku in Türku SDS z ustavno obtožbo nad Cerarja. Zoran Potič. Delo, 16.11.2017, str. 1**

Politika. V SDS menijo, da je Cerar posegel v izvršljivo odločbo MNZ o deportaciji Samieha in s tem storil kaznivo dejanje Ljubjana – »Nič neustavnega in nezakonitega nisem storil, o tem sem prepričan tudi kot ustavni pravnik, ustavno obtožbo odločno zavračam,« je včeraj komentiral predsednik vlade Miro Cerar potezo SDS, ki je pozno popoldne vložilo ustavno obtožbo proti njemu. Vzrok? Primer Ahmad Shamieh.

V opozicijski stranki SDS po kulminaciji primera ravnanja s sirskim beguncem, ki mu je grozil izgon iz države, a se je zanj potegnila civilna družba in del slovenske politike, niso izgubljali veliko časa. V 24 urah so napisali ustavno obtožbo proti predsedniku vlade Miru Cerarju, ki jo je poslanec SDS Vinko Gorenak utemeljil z argumentom, da je premier dosegel neizvršitev zakonite in izvršljive odločbe v primeru Ahmada Shamieha. »To je akt, ki ga ne more odpraviti nihče več, preizkušen pa je bil na vrhovnem in ustavnem sodišču ter sodišču EU,« je dejal Gorenak. Cerar je po njihovem mnenju z izjavami neposredno posegel v zakonito odločbo državnega organa, kar da ima tudi vse znake kaznivega dejanja zlorabe položaja.

Cerar: To je politikantski maneuver Janeza Janše in SDS

Cerar zavrača očitke, da bi v konkretnem primeru kršil ustavo in zakonodajo. »Očitno je to politikantski maneuver Janeza Janše in SDS. Potem ko z desetimi vloženi interpelacijami niso bili uspešni, zdaj poskušajo z ustavno obtožbo diskreditirati vlado v sklepnem delu mandata,« je ocenil.

Prvi politični odzivi na ustavno obtožbo so bili bolj ko ne previdni, ker da se želijo najprej seznaniti z vsebino obtožbe in nato z odgovorom predsednika vlade, šele nato pa bi dajali končne sodbe. Zanimiv odgovor je dal vodja poslanske skupine Desusa Franc Jurša, češ da se bodo o obtožbi posvetovali s pravniki, a da bi moral Cerar prevzeti odgovornost, če se ugotovi, da je ravnal narobe. Lahko pa Cerar že zdaj računa na podporo poslancev SD in Levice. Kdaj bo ustavna obtožba uvrščena na dnevni red državnega zbora, še ni jasno, gotovo pa še ne letos. Ustavna obtožba bo očitno že začetek predvolilne kampanje prihodnje leto.

- **Z obtožbo za volitve. Zoran Potič. Delo, 16.11.2017, str. 1**

Tema dneva

Institut ustavne obtožbe predsednika vlade je bil do zdaj kot orodje opozicije pri nadzoru vladajočih uporabljen izjemoma. Zaradi strankarskih razmerij nobena ni prišla dlje od predloga. In pričakovati je, da bo takšno usodo doživela tudi tokratna, ki jo je včeraj vložila SDS proti predsedniku vlade Miru Cerarju.

Skupna značilnost vseh dosedanjih ustavnih obtožb je, da se je pod vse podpisala stranka SDS oziroma njen vodja Janez Janša. Najprej je bil te »opozicijske milosti« deležen Janez Drnovšek v devetdesetih letih, nato Danilo Türk kot predsednik republike. Spomnimo, takrat si je SDS privoščila dokazno gradivo, za katerega se je izkazalo, da je prirejeno oziroma zlepljeno. Primer Velikovec se je v tem primeru izkazal kot »fake news«, še preden so lažne novice dobile domovinsko pravico v političnem boju na globalni ravni. Ustavna obtožba proti Cerarju seveda ni lažna novica, je pa vsekakor novica, ki ni presenetljiva.

SDS z ustavno obtožbo, ki temelji na primeru ravnanja s sirskim beguncem Ahmadom Shamiehom, poskuša označiti teren in določiti teme, na katerih naj bi v prihodnjih mesecih temeljil predvolilni spopad. Institut ustavne obtožbe je bil prvotno zasnovan kot pripomoček opozicije pri nadzoru političnih vrhov, kadar bi se ti hudo pregrešili proti ustavi in zakonodaji, zdaj ga spreminjajo v predvolilno orodje.

Je napoved predsednika vlade, da bodo pomagali človeku, ki se je znašel na tleh Slovenije zaradi vojne v svoji državi, tista hujša kršitev ustave, zaradi katere bi moral predsednik vlade prevzeti odgovornost? Vprašanje je seveda retorično, je pa že

na prvi pogled jasno, da v prihodnjih mesecih ne moremo pričakovati nobene spodobnosti. Prej »alt« desni radikalizem, skrajni nacionalizem in populizem. SDS igra na čustva slovenskega naroda in računa, da jim lahko te in podobne teme pomagajo na poti do zmage na volitvah.

- **Po Ahmadu čakajo na deportacijo še trije. Sandra Hanžič, Mojca Zabukovec. Delo, 16.11.2017, str. 2**

Migracijska (ne)politika. Krivic je prepričan, da ima Slovenija z dublinsko uredbo pravno podlago za odločanje o prošnjah za azil

Ljubljana – Po »zamrznitvi« deportacije sirskega begunca Ahmada Shamieha se postavlja vprašanje, kako bo država ravnala v podobnih primerih. Še vedno namreč nima migracijske politike. Premier je včeraj zatrdil le, da bodo vse primere obravnavali v skladu s pravnim redom.

Dogajanje pa je z včerajšnjo ustavno obtožbo, ki jo je proti premieru vložila opozicijska SDS, in morebitno kazensko ovadbo dobilo dodatno politično razsežnost.

A nič od tega ne bo rešilo nakopičenih težav, ki državo pestijo zaradi pomanjkanja sistemske ureditve migracijskih vprašanj. Zato smo včeraj notranje ministrstvo povprašali, kako bodo ravnali v podobnih primerih in kakšne kriterije bodo oblikovali, da usode prosilcev ne bodo več odvisne od vsakokratne medijske in politične podpore. Na ministrstvu razlagajo, da dublinska uredba državam ne nalaga podrobnejše opredelitve kriterijev za uporabo diskrecijske klavzule in da humanitarnost in sočutje pri njeni uporabi ne bi smela biti brez omejitev. Hkrati menijo, da opredelitev dodatnih kriterijev ni potrebna, so jo pa že do zdaj uporabljali restriktivno in v okvirih sodne prakse. Trenutno imajo v postopku tri osebe, ki jim niso priznali mednarodne zaščite in jih bodo zato predali državam, ki so za obravnavo njihovih prošenj odgovorne.

Oktobrska deportacija

Daleč od kamer in oči javnosti so slab mesec pred predvideno Shamiehjevo deportacijo izgnali Edwina Akaha. V nasprotju s Shamiehom, ki so ga o tem obvestili (sicer le) dan prej, Akaha sploh niso. Za mednarodno zaščito je 39-letni begunec iz Nigerije zaprosil decembra 2015. Več kot leto dni pozneje so mu na ministrstvu izdali dublinski sklep za Italijo. Čeprav je vložil pritožbo in je njegova odvetnica opozorila, da je njihovo ravnanje v nasprotju z dublinsko uredbo – ker je Akah vmes zapustil Slovenijo za več kot tri mesece, bi postopek morali začeti znova – se ni zgodilo nič. Konec oktobra so ga odpeljali v Italijo, kamor ni želel, saj je tam nekoč že pristal – na cesti. Hkrati, kot opozarjajo v samoorganizirani Delovni skupini za azil, tam ni varen pred grožnjami, zaradi katerih je prvič od tam že pobegnil.

Država odloča sama

Slovenija je lani Hrvaški po dublinski uredbi izročila sedem prosilcev za mednarodno zaščito, letos do konca oktobra devet. Odgovornost za obravnavanje prošelj za mednarodno zaščito je, na podlagi diskrecijske klavzule, prevzela v devetih primerih. Nekdanji ustavni sodnik in zastopnik številnih prosilcev za azil Matevž Krivic pa je včeraj poudaril, da ima Slovenija z dublinsko uredbo tudi v Shamiehjevem primeru pravno podlago za odločanje o prošnji za azil. »Nobena dosedanja sodba v tej zadevi tega ne preprečuje,« je jasen.

Cerar s figo v žepu

O predlogu vladnega urada za oskrbo migrantov, da bi Shamiehu izdali dovoljenje za začasno bivanje, bo na eni od prihodnjih sej odločala vlada. Podelitev začasnega dovoljenja omogoča 51. člen zakona o tujcih. Njegova uporaba v tem primeru je za Krivica sporna: »Ta bizarni manevar je ena velika neumnost, če ne gre morda za kaj hujšega – za zavestno prevaro javnosti, češ, saj smo hoteli pomagati, a se je nato izkazalo, da po tej poti žal ne gre.« Omenjeni člen po njegovih besedah vsebuje toliko protislovij in pasti, da sumi, da je bila ta možnost Cerarju zlonamerno podtaknjena. Poleg tega je prepričan, da bi moral premier, če misli, da je ohranitev begunca v našem interesu, uporabiti pravilno pravno pot.

- **Med nadzorom meje in očitkom nečlovečnosti. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 16.11.2017, str. 2**

Bruselj – Po vseh kriznih letih so v evropski komisiji pri ukvarjanju z migracijskimi vprašanji skoraj že optimistični, čeprav jezik ostaja dokaj nejasen. Tako so, denimo, doslej doseženo opisali kot – utrjen napredek.

Uspeh naj bi dokazovala že osnovna gibanja: število nedovoljenih prehodov na glavnih migracijskih poteh se je letos zmanjšalo za skoraj dve tretjini (63 odstotkov). Kar je v ozadju posameznih števil in koliko napredka je bilo res doseženega od poletja 2015, ko so v srednjo Evropo po balkanski poti začele prihajati množice ljudi, je manj zadovoljivo. Od načrtovanih premestitev 160.000 prosilcev za azil jih je bilo v dveh letih do septembra letos iz Grčije in Italije preseljenih manj kot 20 odstotkov. Dva meseca po izteku osnovnih shem je bilo premestitev skupaj 31.503.

Slovenija je od načrtovanih 567 sprejela manj kot polovico, 232 prosilcev. Češka, Madžarska in Poljska kršijo zakonodajo EU, ker nočejo sprejemati prosilcev za azil v okviru shem za premeščanje. Eden od temeljev za verodostojno azilno politiko je vračanje vseh, ki ne izpolnjujejo pogojev za zaščito, v njihove domovine. Glede tega vsaj do konca lanskega leta, ki ga obravnavajo evropske statistike, preboja še ni bilo. Lani so jih od skupno 470.080 ljudi, ki bi morali zapustiti Unijo, vrnili domov 45,8 odstotka.

Da je prihodov beguncev in migrantov manj, sta znatno pripomogla predvsem dva nadvse kočljiva projekta: kupčija s Turčijo marca lani (v kombinaciji z zaprtjem balkanske poti) in letošnja okrepitev sodelovanja z libijsko obalno stražo pri zaviranju prihodov skozi osrednje Sredozemlje v Italijo. Iz Turčije je med krizo 2015/2016 prihajalo v Grčijo več deset tisoč ljudi (na vrhu krize več kot 100.000) na mesec. V zadnjih dveh mesecih se je število prihodov glede na prejšnje obdobje podvojilo, na okoli 200 na dan. Še vedno je največ Sircev, Iračanov, Afganistancev.

Sporno sodelovanje v Libiji

V Bruslju niso zadovoljni z razmerami, v katerih morajo živeti begunci na grških otokih. Z bruseljskega vidika je neuspeh, da je grškim organom v več kot poldrugem letu uspelo vrniti z otokov v Grčijo manj kot 2000 ljudi, ki ne izpolnjujejo pogojev. Veliko težav je s počasnimi azilnimi postopki v Grčiji. Po drugi strani je bilo v članice neposredno iz Turčije preseljenih 11.354 Sircev. V kupčiji z Ankarjo je bila zasnovana rešitev, da bo za vsakega Sirca, ki je nezakonito prišel in bo vrnjen v Turčijo, v EU preseljen en Sirec iz Turčije.

Nekaj članic, tudi Avstrija in Nemčija, je podaljšalo nadzor na notranjih schengenskih mejah. V kritičnih državah, kakršna je Slovenija, bentijo, da pravih razlogov za nadzor, ki bi temeljil na schengenskem zakoniku, ni. Ozadje podaljševanja vidijo v notranjepolitičnih razlogih, posledica da je razgrajevanje samega schengna.

Še bolj kot kupčija s Turčijo je za Unijo kočljivo sodelovanje z Libijo, pomoč tamkajšnji obalni straži pri ustavljanju migrantov v zadnjih mesecih. V visokem komisariatu Združenih narodov za človekove pravice so ravnanje EU v Libiji označili za nečlovečno. Njihovi ljudje so videli »tisoče izčrpanih, sestradanih moških, žensk in otrok«, ki so v Libiji zaprti v dvorane brez preskrbe z najnujnejšim in oropani človekovega dostojanstva, je poročal visoki komisar Zeid Raad al Husein.

V taboriščih naj bi bilo 19.900 ljudi, septembra jih je bilo menda manj, okoli 7000. Ne glede na kritike Unija vztraja pri svojih načrtih. Poudarjajo, da usposablajo obalno stražo za bitko proti tihotapcem in reševanje ljudi na morju. »Delamo na vseh frontah, da rešimo strahoten položaj na terenu v Libiji in da zaščitimo ljudi,« je povedal evropski komisar za migracije Dimitris Avramopoulos.

Vestnik, Murska Sobota

- **Bodimo ponosni na svoj jezik. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 46, 16. novembra 2017, str. 5**

V Gornji Radgoni počastili reformacijo

Dr. Jonatan Vinkler opozarja, da tako, kot je, ne more več iti naprej

V Kulturnem domu Gornja Radgona je bila slovesnost v počastitev 500. obletnice začetka reformacije, ki je tudi tam pustila svoj pečat. 10. november niso izbrali naključno, saj je to datum Lutrovega rojstva. To mesto ob reki Muri je nekoč slovelo kot cvetoče trgovsko mesto, zaradi svoje lege in preprišanosti pa je bilo dovetno za nove ideje, ki so jih prinašali potujoči obrtniki, trgovci in študenti. Podatki o protestantski skupnosti v Radgoni segajo v leto 1528, na naslovu Lackova ulica 17 pa še danes stoji stavba, v kateri sta bili nekoč protestantska molilnica in šola.

Slavnostni govornik dr. Jonatan Vinkler, profesor z Univerze na Primorskem, ki je med drugim uredil Zbrana dela Primoža Trubarja, pri svojem delu pa se veliko posveča reformaciji in slovenski književnosti 16. stoletja, je v uvodu spomnil na pomen luteranske reformacije, ki je, kot meni, ena najpomembnejših epoh slovenske zgodovine. Obogatila je evropsko in slovensko kulturo, med drugim je v slabega pol stoletja izšlo prvih 56 knjig v slovenskem jeziku sploh. To je bil čas velikih sprememb na več področjih in tudi po reformaciji vrnitev prejšnjega stanja in mentalitete ni bila več mogoča. Ob tem Vinkler pravi: »Ob teologiji so bile, kot se je pokazalo sčasoma, prelomne tudi jezikovne, kulturne, gospodarske in politične in ne nazadnje etične pobude reformacije.«

Ravno knjižni jezik in književnost sta bila Slovincem, ki v zgodovini niso imeli lastne države, tista oporna narodotvorna stebra, na katerih se je gradila identiteta naroda. »Zato moramo biti«, poudarja Vinkler, »ponosni, da se lahko polnovredno izražamo v jeziku, ki so ga slovenski protestanti zaradi reformacije pred 500 leti povzdignili iz govornice pastirjev v jezik učene kulture, v jezik našega naroda.«

Dotaknil se je tudi razmer v sodobni družbi in se vprašal, »ali je mogoče Lutrovo odgovornost, neravnodušnost, opustitev obupa, uvidevanje dejanskega stanja in trdno zaupanje v Božjo pravico šteti za živo dediščino reformacije v sodobni slovenski realnosti? Kajti v tej družbi in državi, kjer je le nerazsodnemu človeku skrito, da tako, kot po inerciji teče že četrto stoletje, ne gre več naprej«. V nadaljevanju pa se je še vprašal, ali je prav, »da se je celo temeljni dokument slovenske družbene pogodbe, Ustava RS, v številnih členih spridil v zgolj seznam pobožnih želja, tudi tisti, v katerem piše, da je Slovenija pravna in socialna država. Ali je prav, da slovensko sodobnost zaznamuje družba dveh svetov, eden za redke izbranec in drugi za državljane drugega reda«. In nadaljeval: »Ali je prav, da ljudje s 40 leti delovne dobe padejo pod prag revščine, je prav, da človek z urejenim zdravstvenim zavarovanjem pri zdravniku čaka kot hlapec Jernej na svojo pravico? Ali je prav, da je volivec bolj ali manj karnevalski lepotni okrasek, potreben za na videz demokratično podobo vsakokratnega volilnega spektakla.« »Odgovor mora biti najbolj odločni Ne,« je sklenil.

Končal pa je z mislijo, da je bila reformacija gotovo eden od zvezdnih trenutkov naše duhovne kulture, ne pa tudi blagoslovljeno obdobje narodne zgodovine. »Kajti po svojem uspešnem začetku se je razbila na čereh in valovih zgodovinske silovitosti ter nasilja verskih sporov 17. stoletja, a so se sčasoma strasti pomirile.«

Slovesnost je organizirala Občina Gornja Radgona v sodelovanju z Evangeličansko cerkvijo v Republiki Sloveniji in Slovenskim protestantskim društvom Primoža Trubarja, v kulturnem programu pa so nastopili učenci gornjeradgonske glasbene in osnovne šole ter Manufaktura Mojster Janez.

- **Izobraževanje in kultura postali osrednji temi pogovorov. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 46, 16. novembra 2017, str. 17**

Četrto stoletje manjšinskega sporazuma

Leta 1992 sta takratna zunanja ministra Slovenije in Madžarske podpisala sporazum, ki je bil podlaga za reševanje težav porabskih Slovencev in prekmurskih Madžarov, po mnenju nekaterih pa je sporazum vplival tudi na dobre odnose med državama

Pred petindvajsetimi leti sta Slovenija in Madžarska podpisali sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske manjšine na Madžarskem in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji, ta je pomenil osnovo za to, da je odnos vladajoče politike v obeh državah do omenjenih manjšin na nekaterih področjih postavil standarde manjšinske zaščite tudi v širšem evropskem kontekstu, predvsem v odnosu slovenske države do madžarske manjšine, medtem ko so na Madžarskem kljub napredku v zadnjih letih še vedno odprta številna vprašanja. Po mnenju nekaterih poznavalcev pa ima iz sporazuma izvirajoča manjšinska politika vpliv tudi na sicer dobre odnose med državama.

Kljub pomanjkljivostim sta lahko zgled

Manjšinska zaščita, kot jo danes razumemo, ni bila vedno samoumevna, saj so manjšine nekoč na Vzhodu pomenile varnostno vprašanje, vsekakor pa se je o njih razpravljalo v drugačnem kontekstu kot v zahodni Evropi, je na simpoziju, ki so

ga ob 25. obletnici podpisa sporazuma pripravili v Ljubljani, povedal predsednik državnega zbora in profesor mednarodnih odnosov Milan Brglez, ki je med drugim še poudaril, da sta državi vzpostavili zgledno sodelovanje, s katerim spodbujajo tudi sodelovanje med obema manjšinskima skupnostma. Zagovornica Slovencev na Madžarskem v madžarskem parlamentu Erika Köles Kiss meni, da sta lahko državi kljub nekaterim pomanjkljivostim zgled Evropi pri urejanju manjšinskega vprašanja. »Za pripadnike slovenske narodne skupnosti je velikega pomena, da dejavnosti v zvezi z ohranjanjem identitete podpirata obe državi,« pravi in dodaja, da imajo Slovenci na Madžarskem komaj od leta 2014 pravico do zastopnosti v parlamentu, vendar, kot opozarja, to ni polnopravna poslanska funkcija, saj nimajo pravice glasovanja v parlamentu. Še več, pripadniki slovenske manjšine se morajo na volitvah odločiti, ali bodo glasovali za svojega narodnostnega zastopnika v parlamentu, pri tem pa izgubijo pravico do glasovanja za druge poslanske kandidate in posledično tudi vpliv na oblikovanje vlade ali sprejetje zakonodaje. »Želimo, da se Porabje gospodarsko razvija, da bi lahko mlade ohranili v rojstnem kraju. Ponosna sem, da sta Slovenija in Madžarska dobri sosedi, še posebej zaradi tega, ker politiki menijo, da so ti odnosi odvisni tudi od ravnanja obeh manjšin.«

Manjšini kot dejavnik tesnejšega sodelovanja

Madžarski narodnostni poslanec v državnem zboru Laszlo Göncz poudarja, da izhodišča ob podpisu sporazuma v obeh državah niso bila enaka, saj je po njegovih besedah v Sloveniji ustava iz leta 1974 vprašanje manjšin že urejala na visoki ravni. Kot pravi, lahko dvojna identiteta ljudi na narodnostno mešanem območju pomeni dodatno kakovost v srednjeevropskem prostoru. »Velik odstotek tamkajšnjega prebivalstva prihaja iz mešanih zakonov, zato je pomembno, da se s tem ukvarjamo.« Tudi takratni slovenski veleposlanik na Madžarskem Ferenc Hajos meni, da sta manjšini dejavnik navezovanja tesnejših stikov med državama na številnih področjih. Kot pove, je ideja o sporazumu prišla z madžarske madžarske strani, Slovenija pa jo je nemudoma sprejela. Obe zunanji ministri sta nato takoj imenovali skupini, ki sta sodelovali pri pripravi sporazuma. V slovenski skupini je sodeloval tudi Hajos, ki pravi, da sporazum, ki sta ga novembra leta 1992 podpisala takratna zunanja ministra Dimitrij Rupel in Geza Jeszenszky, zajema vse bistvene elemente življenja manjšin.

Šestnajst sestankov mešane komisije

Za spremljanje izvajanja določil sporazuma je bila z njim predvidena tudi posebna, tako imenovana mešana komisija, ki bi se morala sicer sestati dvakrat letno, vendar se je do danes sestala 16-krat, pravi Janez Pirc, ki je sodeloval pri pripravi analize zapisnikov srečanj komisije. Kot pravi, je komisija največkrat obravnavala vprašanja s področja izobraževanja, od prvega srečanja članov komisije pa je bilo na dnevnem redu tudi vprašanje financiranja dvojezičnih šol in vrtcev v Porabju. Pogosto se je komisija ukvarjala tudi z vprašanji s področja kulture.

Katalin Munda Hirnök z Inštituta za narodnostna vprašanja pravi, da so se šele po spremembi političnega sistema na Madžarskem pojavile možnosti družbene in politične participacije slovenske manjšine, kar je ta dobro izkoristila, najprej z ustanovitvijo Zveze Slovencev na Madžarskem. Po letu 1990 se je tako povečalo število kulturnih in drugih društev po celotni Madžarski. Kot so pokazali intervjuji, ki jih je v Porabju opravila s sogovorniki z različnih področij, ti kot bistvene dosežke v teh letih vidijo predvsem financiranje dvojezičnega šolstva, medijev in infrastrukture, ki jo manjšinski predstavniki potrebujejo za svoje delovanje. Prav tako pomembno ocenjujejo sklenitev dolgoročnih pogodb za zaposlitev asistentov za slovenski jezik na porabskih šolah in uvedbo inštituta zagovornika Porabcev v madžarskem parlamentu. »Obe državi bi morali ustvariti take razmere, da bi slovenska podjetja prišla v Porabje,« pravi Munda Hirnökova, ki še meni, da bi bilo treba v Porabju okrepiti javno uporabo slovenskega jezika. »Za učinkovito delovanje dvojezičnih institucij bodo potrebne kadrovske okrepitve, med drugim v Državni slovenski samoupravi, ki je trenutno kadrovsko šibka,« pravi. Sporazum je po njenih besedah prispeval k zblizevanju porabskih Slovencev in prekmurskih Madžarov. Ne v smislu recipročnosti pri zaščiti obeh manjšin, temveč pri njunem izenačevanju v pravicah.

- **Široko odprte oči in ušesa dijakov in učiteljev. Bernarda B. Peček. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 46, 16. novembra 2017, str. 19**

Dvojezična srednja šola Lendava in Erasmus+

Delati tri tedne v enem najbolj luksuznih hotelov v Budimpešti ali spoznavati nanotehnologijo je omogočeno le redkim dijakom

Takšna priložnost, kakršne so bili deležni dijaki Dvojezične srednje šole Lendava, se redko ponudi madžarskim dijakom, kaj šele tujim. Tega se danes zaveda tudi 14 lendavskih dijakov in dijakinj, ki so v Budimpešti tri tedne (v oktobru in novembru) v okviru mobilnosti Erasmus+ opravljali praktično usposabljanje v šestih različnih podjetjih.

Med dijaki v programu kemijski tehnik sta Eva Jerebic in Aleksander Rengeo prakso opravljala v nacionalnem inštitutu za raziskavo materiala MEMS, Emina Mahić, Marsel Adorjan, Nastja Škafar pa v podjetju SONEAS, ki opravlja analize in druge raziskave za potrebe farmacevtske in kemične industrije. Dijakinje programa ekonomski tehnik so delale v hotelih, in sicer Ardijana Džemaili in Eugenija Orban v hotelu Corinthia (5*), Martina Kocet in Endrina Varga pa v hotelu President (4*). Bodoči strojni tehniki Etjan Kiralj, Sašo Prendl in Peter Škrilec so prakso opravljali v madžarski nacionalni organizaciji za robotiko HURBA, bodoča strojni tehnik in mehatronik operater Marko Štihec in Luka Hančik pa sta izkušnje nabirala v podjetju za avtomatizacijo EXCEL CSEPEL. Udeleženci mobilnosti so prejeli certifikat Europass Mobility.

Drugi del dvoletnega projekta

Glavni cilji programa Erasmus+ so omogočiti dijakom pridobitev in razširitev poklicnih in jezikovnih znanj, nadgraditi v šoli pridobljeno znanje, povezovati teorijo in prakso, razvijati večjezičnost, krepiti socialne veščine in samostojnost, odgovornost, samozavest, motiviranost ter razširjati obzorja. V Budimpešti so izvedli drugi del dvoletnega projekta Knowledge for all / Znanje za vse (prvi del so opravili lani v Milanu v Italiji), s tem da so se mobilnosti tokrat udeležili poleg dijakov tudi profesorji, ki poučujejo v strokovnih programih ekonomijo, strojništvo, kemijo, angleščino in madžarščino. Poleg vseh naštetih podjetij, kjer so spoznavali poslovni in tehnološki proces ter strokovno terminologijo v angleškem in madžarskem jeziku, so obiskali še ustvarjalnik MakerSpace, kjer so bili priča nastajanju novih izdelkov za podjetja in pouku v drugačni, praktični obliki (kar je bilo po besedah koordinatorice Lučke Bačič izredno zanimivo, saj so učenci, stari

zgolj 12 let, s pomočjo dveh mentorjev ustvarjali z najnovejšo tehnologijo). Obiskali so še strokovno gimnazijo za kemijo, varstvo okolja in informatiko Petrik Lajos, šolo za gostinstvo in turizem Gundel Karolyi ter mednarodni sejem avtotehnike in avtomatizacije.

Upati si in iti v svet

Aleksander Rengeo iz Murske Sobote, ki je dijak 3. letnika programa kemijski tehnik, vstaja vsak dan ob petih, da pride z avtobusom pravočasno v šolo v Lendavi. V Budimpešti, kjer so se s strokovnjaki pogovarjali angleško, je bil nad videnim navdušen: »Spoznavali smo mikro- in nanotehnologijo, ukvarjali smo se s čipi, na silicijevih ploščah smo izvajali različne procese, kot je fotolitografija. Bilo je res zelo zanimivo, vredno, treba si upati in iti v svet. Mene zanimajo materiali, po limeri, vsekakor bom študiral nekaj v zvezi s tem.« Tudi Eva Jerebic iz četrtega letnika je prišla na dvojezično srednjo šolo z enojezične šole, o praksi v Budimpešti pa je povedala: »V laboratorij smo lahko šli skozi ioniziran zrak in le v posebni opremi – imeli smo obutev, haljo in kapo. Tam je bilo veliko sodobne opreme, kot so mikroskopi, spektrofotometri, reaktorji. Pripravljala sva raztopino, pregledovala čipe, predvsem pa poslušala in gledala.«

Kot redno zaposlena

Ardijana Džemali je priznala, da ni pričakovala, da bo imela toliko napornega dela, saj je morala delati kot redno zaposlena. Toda spoznala je različna dela v enem najprestižnejših budimpeških hotelov: »Vsak dan sem imela novo nalogo, že prvi dan so me postavili za hosteso v strežbi in na prireditvi, torej sem morala kar takoj sprejemati in usmerjati goste, delala sem tudi v pisarni v prodaji in nabavi. Pripravljati sem morala vse za srečanje sodelavcev Microsofta. Bila sem tudi nadzornica in to je bilo skoraj najtežje – da na primer v restavraciji nadziraš vse hostese in natakarje. Bilo je zelo naporno, toda naučila sem se res veliko.«

Dijaki so vsak dan pisali dnevnike v angleškem jeziku, iz katerih se vidi, kakšna bogata izkušnja je opravljati prakso v tako velikem mestu. Poleg opravljanja obvezne prakse jim je ostalo še dovolj časa, da so si ogledali sejem avtomatizacije in avtotehnike, muzikal Fantom iz opere, razstavo eksperimentov v Palači čudežev, obiskali so etnografski muzej, se vozili z gokarti na dirkališču Hungaroring, se vozili z ladjo po Donavi in se sprehajali skozi labirint v gradu Buda.

- **Predstavili zbornik Pobiralci rose. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 46, 16. novembra 2017, str. 20**

Poezija in proza v petih jezikih

Ob slovenskem in madžarskem pisali še v romskem, hrvaškem in srbskem jeziku

V lendavski sinagogi so na prireditvi z naslovom Poezija, vino in rock'n'roll predstavili peti zbornik Pobiralci rose, ki ga je izdala Zveza kulturnih društev (ZKD) Lendava. Ob branju poezije in degustaciji vin je nastopila prekmurska glasbena skupina L'amour Fou. Svojo recenzijo zbornika z naslovom Rosa kot simbol čistosti je na prireditvi prebral Rajko Stupar.

Tudi tokrat so literarna besedila v zborniku napisana v petih jezikih, ob slovenskem in madžarskem še v romskem, hrvaškem in srbskem. Čez leto so jih avtorji brali tudi na literarnih večerih. Objavljenih je 110 pesmi in 18 proznih del. Literaturo tudi v tem zborniku dopolnjujejo likovna dela. Večji del avtorjev je z območja lendavske občine, sodelujejo pa tudi literati iz sosednjih občin in z drugih območij Pomurja. Urednica zbornika je predsednica ZKD Lendava Danijela Hozjan. Izdajo so sofinancirali: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Občina Lendava in ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zbornik je zaradi svoje multikulturalnosti edinstven v slovenski ljubiteljski literarni ustvarjalnosti, pravi Danijela Hozjan.

»Nikjer nismo zasledili, da bi ustvarjali in svoja literarna dela predstavljali v petih jezikih. V knjigi in na naših literarnih večerih se izražajo mnogi občutki do sveta, ki nas obkroža. Vedno izberemo temo, o kateri bodo pisali in brali na literarnih večerih. Nekateri avtorji svoja dela berejo sami, imamo pa tudi recitatorje, ki jih lahko preberejo.« Ob vsakem literarnem večeru organizirajo še likovno ali fotografsko razstavo. Vedno pa poskrbijo tudi za glasbene nastope. Sodeluje okrog 25 literarnih ustvarjalcev in veseli so vsakega novega, ki se jim pridruži. »Pogrešamo pa mlajše literature. Zato se tudi povezujemo s šolami. Sodelujejo tudi taki, ki imajo več izkušenj v literarnem ustvarjanju, in pedagogi, ki svetujejo tistim, ki bi radi svojo literarno ustvarjalnost še izboljšali,« pove Hozjanova.

Vsak se najlaže izpoveduje v svojem maternem jeziku, pravi Rajko Stupar, in Lendava kot dvojezično območje jih premore še mnogo več, ker je multikulturalnost tod nekaj povsem običajnega: »Revija zato kaže nekemu, ki ni iz teh krajev, izjemno pitoreskno podobo in prenekateremu izjemno dragoceno spoznanje, da različni jeziki niso ovira, temveč bogastvo. Vseh ustvarjalcev resda ni zraven, a verjamem, da se bodo z leti priključili, zlasti mladi. Če se bodo lotevali nepolitičnih tem, bo že šlo, če pa bodo spregovorili tudi o aktualni družbeni problematiki, jim grozi davljenje, kakor je doletelo lendavsko multikulturalno revijo Linduo, ki je domala ugasnila zaradi nerazumnega strahu lokalne oblasti pred angažirano in s tem kritično besedo.«

- **Lendavski umetniki v Budimpešti. J. G. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 46, 16. novembra 2017, str. 20**

V Galeriji Hegyvidek v Budimpešti (12. okrožje) so odprli razstavo z naslovom Lendavski umetniki. Do 1. Decembra so na ogled dela štirih avtorjev, slikarjev Dubravka Baumgartnerja, Štefana Galiča in Endreja Gönterja ter kiparja Ferenc Kralya. Obiskovalce odprtja razstave je pozdravila podžupanja 12. okrožja Krisztina Fonti, ki je poudarila pomen vse tesnejšega sodelovanja Lendave in Budimpešte ter Galerije - Muzeja Lendava in Galerije Hegyvidek. Franc Gerič je predstavil Galerijo - Muzej Lendava, katere direktor je bil, in umetnike, ki razstavljajo, spomnil pa je tudi, kako so pred dvajsetimi leti začeli sodelovati z 12. Okrožjem v Budimpešti. Obiskovalce je nagovoril še veleposlanik RS na Madžarskem Robert Kokalj, razstavljenega dela pa je predstavila umetnostna zgodovinarica Judit Kallos. Na ogled so Galičeva dela iz ciklusa Fosili, Kralyevske skulpture iz marmorja ter najnovejša dela Baumgartnerja in Gönterja.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Če bi ga nej bilau, bi nam bole težko bilau. Marijana Sukič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 16. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 46, str. 2**

Pred 25. leti, leta 1992, sta dva rosaga – Madžarska pa Slovenija - podpisala en dokument, steri od tistoga mau ma vpliv na življenje Vaugrov v Sloveniji pa Slovincov na Vogrskom. Tau je biu Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji/A Magyar Köztársaság területén élő szlovén nemzeti kisebbség és a Szlovén Köztársaság területén élő magyar nemzeti közösség külön jogainak biztosításáról szóló egyezmény. Tau je biu prvi takšen sporazum (egyezmény), steroga je Vogrska podpisala z enim od svoji sausedni rosagov. Tistoga ipa smo manjšinci meli čutenje, ka se je sporazum nej naraudo v prvi vrsti zavolo nas, Porabski Slovincov pa prekmurski Madžarov, stere nas nejga tak dosta, liki bole zavolo tisti madžarski skupnosti, stere so živala (pa živijo) v drugi sasednji rosagaj, v Slovakiji, v Romuniji, v Srbiji... Nji je trno dosta pa je Madžarska nūcala eno dobro peldo, ka bi tej sausedom pokazala, ka na takšo formo se tō leko manjšinska politika dela. Sploj pa zatok, ka s tejmī sausedi tistoga ipa Madžarska nej mejla najbaukše odnose, pa tau ranč zavolo Madžarov v tej rosagaj. Slovenija, kak nauvi, mladi rosag je pa zgrabila vse prilike, ka bi leko več pomagala svoji manjšini v Porabji, ka bi jo leko bole zaščitila.

Zdaj je že vseedno, ka je bijo vzrok, dapa tau je gvūšno, ka se je zavolo toga sporazuma dostakaj premekniko tak v Porabji kak v Prekmurji. Istina, ka smo večkrat mislili, ka so tau samo liture na papiri, ka politiki samo dosta gučijo na djilejšaj madžarsko-slovenske manjšinske mešane komisije, podpišuvlejo se zapisniki (jegyzőkönyv), zgodi se pa bole malo. Če smo šteli zapisnike vsakšo leto, smo najšli v nji izraze, kak »mo poglednili«, »mo preučili možnost«, mo, mo, mo... Te smo se večkrat čemerili, zakoj »mo (bomo)«, zakoj ne piše »rejšimo«, »napravimo« itd.

Dapa gnauk so se samo začnile kolé obračati pa se stvari tō na baukše obračati.

Če zdaj poglednemo nazaj na tej 25 lejt, leko ugotovimo, ka vse se je napravilo s pomočjavu sporazuma. Če bi toga sporazuma nej bilau, leko ka bi nej meli Slovenski radio v Monoštri (leko, ka bi na den itak samo eno vōrni program meli na njem, nej pa štiri vōrnoga), nej bi bilau poti med Gorenjim Senikom pa Verico, nej bi bilau ništrni šaulski pa kulturni inštitucij pa leko, ka bi nej bilau naši novin tō nej v tej formi, pa bi nej mogli šteti tej moji misli o Sporazumu, steri je potreben biu pa potreben.

- **Sporazum je pomemben za porabske Slovence in prekmurske Madžare. Tekst: Ernest Ružič. Porabje, časopis Slovincov na Madžarskem, Monošter, 16. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 46, str. 2-3**

Pod pokroviteljstvom predsednika Državnega zbora RS dr. Milana Brgleza je Inštitut za narodnostna vprašanja pripravil Mednarodno znanstveno srečanje ob 25. obletnici podpisa Slovensko-madžarskega sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Znanstveno srečanje je bilo 6. novembra, natančno na obletnico podpisa sporazuma. V Ljubljani sta sporazum podpisala tedanja zunanja ministra Slovenije in Madžarske dr. Dimitrij Rupel in dr. Géza Jeszenszky.

V razpravi so sodelovali predvsem strokovnjaki, pa tudi politiki. Slovence v Porabju so predstavljali Eika Köleš Kiss, zagovornica Slovincov v madžarskem Parlamentu, Jože Hirnök, predsednik Zveze Slovincov na Madžarskem in edini porabski udeleženec ob podpisu sporazuma, Martin Ropoš, predsednik Državne slovenske samouprave, Gábor Huszár, župan mestne občine Monošter, Andrea Kovács, direktorica Razvojne agencije Slovensko krajina, dr. Katalin Hirnök Munda (Inštitut za narodnostna vprašanja) in dr. Boris Jesih, slovenski generalni konzul v Monoštru, ter etnologinja Marija Kozar Mukič kot predstavnica Slovincov v Sombotelu. Najvišji predstavnik prekmurskih Madžarov je bil dr. László Göncz, narodnostni poslanec v slovenskem slovenskem Državnem zboru. Pogrešali smo Ferenc Horváth, predsednika Madžarske narodnostne samoupravne skupnosti.

Predsednik slovenskega Državnega zbora Milan Brglez je svoje uvodno predavanje naslovil Zaščita tradicionalnih in novih manjšin v vrtincu vzpenjanja družbene nestrpnosti v 21. stoletju.

Najprej je namenil pozornost človekovim pravicam, kajti živimo v svetu, kjer človekove pravice niso samoumevne in jih pod vprašaj postavlja predvsem vsakodnevna praksa, je poudaril, in tudi, da v sedanjem svetu manjšine, tiste tradicionalne ali nove, niso najbolj dobrodošle. Zato se kaže nuja po ponovnem in posodobljenem razmisleku o vprašanju varstva manjšin. Problemi so tudi v naraščajoči družbeni nestrpnosti, pred katero si ne smemo zatiskati oči, če želimo ohraniti človekove pravice kot enega ključnih civilizacijskih dosežkov. Tudi zato, ker so splošne in univerzalne človekove pravice, ki pripadajo vsem ljudem, močno povezane z zgodovinskim razvojem manjšinskih pravic. Predavatelj je v tematiko človekovih pravic vključil odnos do beguncev in njihovo prilagajanje okolju, v katerega prihajajo. Kar se tiče manjšinske zaščite, je tudi dejal, da so razne konvencije in zakoni premalo, potrebna je posebna zaščita manjšin. Brglez je izpostavil še, da ne smemo pozabiti na zgodovinske okoliščine, povezane s Slovenci na Madžarskem in Madžari v Prekmurju. Nasploh so pomembni dobri stiki med državama, kjer so manjšine dejavnik sodelovanja. Na tej osnovi je nastalo več novih sporazumov o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in gospodarstvu. Ključna pri vsem je, tako Milan Brglez, zaščita jezika kot izhodišča za identiteto. Enako važno se mu zdi, kako državi preprečujeta nestrpnost do manjšin. Najtežje vprašanje in najbolj zapleten je odgovor, kako je z emocijami do manjšin, koliko lahko znanost upošteva emocije, kako in koliko jih upoštevati na racionalni način. Za to vprašanje pa nima odgovora predsednik slovenskega Državnega zbora.

Udeležence sta pozdravila tudi zagovornica Slovincov v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss in poslanec madžarske narodnosti v slovenskem Državnem zboru dr. László Göncz.

Erika Köles Kiss je povedala, da sporazum daje dobre rezultate, kar se tiče sodelovanja, pa sta Slovenija in Madžarska lahko marsikomu v Evropi za zgled dobrega sodelovanja. O zastopnosti v parlamentu meni, da je njena izvolitev napredek, čeprav nima pravice glasovanja kot poslanec iz vrst narodnosti. Povedala je tudi, da Madžarska po letu 2010 namenja manjšinam večjo pozornost in skrb, saj se je, denimo, denarna pomoč v treh letih povečala za trikrat v primerjavi z leti prej. Izrazila je potrebo po gospodarskem razvoju Porabja v obliki, ko bi lahko mladi ob zaposlitvi uporabljali znanje slovenskega jezika. László Göncz je ocenil, da imajo Porabski Slovenci manj pravic kot prekmurski Madžari, čeprav velja sporazum za obe manjšini. Vzroke je mogoče najti v različnih izhodiščih, kajti raven manjšinske zaščite je bila že ob podpisu sporazuma v Sloveniji višja kot na Madžarskem. Vendar ostaja v Sloveniji problem v razliki med dobro opredeljenimi in zapisanimi nalogami in njihovim uresničevanjem v vsakdanjem življenju. Recimo tudi pri rabi obeh jezikov in še na drugih področjih. Res je, tako László Göncz, da je sporazum ustvaril novo, pozitivno ozračje za sodelovanje med prekmurskimi Madžari in

Porabskimi Slovenci. V obširni razpravi so obravnavali nastajanje in vsebino dvostranskega sporazuma v dvo- in večstranskih odnosih in za zaključek, kako je z uresničevanjem določb dvostranskega sporazuma. Nekaj časa je bilo namenjenega razpravi o predlogih in pobudah, preden se je dr. Miran Komac, soavtor sporazuma, odločil za kratek povzetek srečanja.

Kako je sporazum nastajal, je pojasnil Ferenc Hajós, ugleden pravnik in prvi slovenski veleposlanik v Budimpešti. Za sporazum sta se Slovenija in Madžarska dogovorili leto dni po vzpostavitvi diplomatskih odnosov, kar je dokaz, da sta bili zainteresirani za ureditev položaja manjšin. »Manjšine, ki so zadovoljne s svojim položajem, so dejavnik sodelovanja na vseh področjih. Ureditev položaja manjšin je tudi pokazatelj ravni demokracije v teh državah,« je dejal Ferenc Hajós in opomnil, da je dala idejo za sporazum Madžarska, ki je tedaj že podpisala podoben sporazum z Ukrajino, Slovenija pa je pobudo takoj sprejela. Nastajanja osnutka so se lotili Ferenc Hajós, dr. Miran Komac in dr. Mitja Žagar. »Delo nam je olajšalo dejstvo, da je bil položaj obeh avtohtonih manjšin, madžarske in italijanske v Sloveniji, urejen na zelo visoki ravni in smo marsikatero določilo lahko uporabili pri pisanju predloga osnutka,« je ocenjeval Ferenc Hajós in izpostavil, da je sporazum zelo kakovosten in zagotavlja pravice manjšin na zelo visoki ravni in na vseh področjih življenja manjšin, od kulture, izobraževanja, gospodarskega razvoja, stikov z matičnima narodoma do politične participacije. Da se je Madžarska hitro pridružila slovenskim stališčem, je mogoče oceniti iz dejstva, da je bila manjšinska zaščita v Sloveniji na zelo visoki ravni, je menil tudi Miran Komac, prav tako član skupine, ki je pripravljala osnutek sporazuma.

Madžarski pogled na nastajanje sporazuma je pojasnil dr. Imre Szilágyi in izhajal iz širšega konteksta odnosov tudi z Ukrajino, Romunijo, Slovaško in Srbijo. Sicer pa so kmalu, leta 1995, podpisali podoben sporazum tudi s Hrvaško. Poudaril je, da Madžarska zelo ostro reagira na kršenje pravic svojih manjšin v sosednjih državah, kar se je nazadnje zgodilo v odnosih z Ukrajino. O vlogi matičnih držav v mednarodnem pravu je govoril Vizi Balázs, zlasti o povezanosti človekovih in manjšinskih pravic. Izpostavil je dilemo, koliko pomoči sme nuditi matična država svoji manjšini in poudaril, da je temeljna naloga države, da podpira manjšine na svojem ozemlju.

Zapisnike s sej mešane komisije, ki ocenjuje uresničevanje sporazuma in dogovore o nalogah, sta analizirala dr. Romana Bešter in dr. Janez Pirc. Do zdaj se je zvrstilo 16 zasedanj mešanih komisij, njihovo vsebino sta razdelila v osem tematskih sklopov, in sicer je na prvem mestu šolstvo oziroma izobraževanje, sledijo kultura, mediji, raba jezika, politično pravni položaj manjšin, gospodarstvo, versko področje in znanstveno-raziskovalno delo. V analizi sta naštel, kar je zanimivo in pomenljivo, tudi najpomembnejše poudarke, ocene in dogovore.

Zelo podroben pregled, pogled pripadnikov slovenske narodne manjšine na Madžarskem na pomen in uresničevanje sporazuma, je pripravila dr. Katalin Hirnök Munda. In sicer je analizirala intervjuje, izvedene konec septembra z voditeljema dveh slovenskih organizacij, Zveze Slovencev na Madžarskem in Državne slovenske samouprave ter z zagovornico slovenske manjšine v madžarskem parlamentu. Vsi trije so člani slovensko-madžarske mešane komisije. Avtorica predstavlja dosežke (mimogrede, ni jih malo), dolgotrajne odprte probleme, učinkovitost delovanja komisije, pomen sporazuma za razvoj slovenske narodne skupnosti in tudi eventualno aktualizacijo sporazuma. (Zaradi tehtnosti, aktualnosti in obsega bomo o razpravi Katalin Hirnök Munda posebej poročali v naslednji številki Porabja.)

Podobno in zelo podrobno analizo o pogledu pripadnikov madžarske narodnostne skupnosti v Sloveniji je pripravil dr. Attila Kovács.

V razpravi so sodelovali predsednik Zveze Slovencev Jože Hirnök, ki je ocenil, da je mnogo narejenega, dosti nalog pa še čaka. Imre Szilágyi je opozoril na nezainteresiranost medijev do manjšinske tematike tako na madžarski kot slovenski strani, dr. Janez Dular je govoril o neurejenih razmerah pri slovenskem bogoslužju v Porabju, slovenski generalni konzul dr. Boris Jesih se je zavzel za krepitev čezmejnega sodelovanja in uresničevanje čezmejnih projektov ter poudaril vpliv sporazuma na povezovanje Porabskih Slovencev in prekmurskih Madžarov, Miran Komac pa je zaključil z univerzalno mislijo: Če sporazuma ne bi imeli, bi ga morali podpisati zdaj.

- **»Slovenci smo kak držina - z gnakoga gnejzda«. –dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 16. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 46, str. 5**

Na srejni letošnjoga junija so v Šentvidu pri Stični držali že 48. Tabor slovenski pevski zborov. Skoro na vsikšom srečanju slovenski pesmarc pa pesmarov so v preminaučom pau stoletji cubbili člani Mešanoga pevskega zbora ZSM Avgust Pavel z Gorenjoga Senika, vejpa v tisti mali varaš niže Ljubljane vsikšo leto pozovejo skupine od zvün grajnc Slovenije tō.

28. oktobra se je po dugom cajti zgodilo, ka sta dva zbora s Šentvida gorpoiskala najvejšo porabsko vesnico. Na zadvečernom pesmarskom programi Zveze Slovencev na Madžarskem z imenom »Jesenski pozdrav« sta v Kulturnom domi na Gorenjom Seniki zvün domanje skupine spejvala eške Moški pa Ženski zbor Kulturnoga društva Vidovo.

»Zdaj so nas končno gorpoiskali, vejpa naša sinčarska skupina že 45 lejt odi v Šentvid pri Stični. Vsakšo leto gorstaupimo na predvečer pa na glavnom programi tō. Več lejt so že premišlaval, ka nas pridejo poglednit, gnes se je tau posrečilo,« nam je eške pred koncertom tapravo zborovodja MePZ Avgust Pavel Ciril Kozar. »O srečanaj mam samo lejpe spomine, tam vküpridejo lidgé, šteri radi spejvajo. Tisto je naš glaven nastop v leti,« je cujdau Ciril Kozar, šteri s svojim zborom kauli desetkrat na leto gorstaupi doma pa v Sloveniji. Na vsikšom nastopi pa mujs zaspejvajo najmenje edno porabsko ljudsko pesem.

Ranč tak je bilau zdaj tō: domanji zbor je koncert začno z nautov »Jagrič mi gre v zeleni log«, te pa eške zaspejvo dvej lejpi štiriglasni slovenski pesmi. Po takšom začetki so koražno na oder staupile članice Ženskoga pevskega zbora Vidovo.

»Ženske se rade dobivamo, zvekšoga spejvamo slovenske ljudske pa umetne pesmi,« je povödala članica zbora Helena Adamlje. Na koncertu žensek iz Šentvida smo rejsan čüli narodne pesmi med drugimi s krajin Bela krajina ino Koroška pa iz Škofje Loke. »Vsikši pondejlek se srečamo v sedmoj vöri večer, proba trpi vöro pa pau,« je dale gučala nekdešnja predsednica zbora. »Zborovodja prinesé nautline, tiste si prejkpoglednemo, un pa gorzeme, kak spejvamo. S tistoga se doma dale včimo, na probaj pa se začne žmetno delo, ka aj bi vsikši glas na mesto prišo.«

Brezi domanji žensek bi nej bilau taborov v Šentvidi, pravijo. »Vsikšo leto smo cuj pa sploj rade spejvamo. Tistoga ipa je trnok dosta lüdi pri nas, najlepše pa je tisto, gda v soboto večer zamejski Slovenci spejvajo,« je pripovedjala gospa Helena pa skončala: »Slovenci smo kak držina, štera se more srečavati: z gnakoga gnejzda smo, mamogname korenjé.«

Po ženskaj so na oder staupili moški pesmarge KD Vidovo. »Našiva dva zbora svetita kleti 50 lejt delovanja brezi pavze. Mi smo člani Kulturnoga društva Vidovo, štero má pet sekcij - zvün nas eške gledališko pa mlašečo ino vözraščeno folkloro,« smo čüli od predsednika moškoga zbora Borisa Sadara. »Dosta smo na pauti, vsikšo leto gorpoiškemo Slovence v kakšom drugom rosagi. Bili smo v Srbiji, Bosniji, na Taljanskom, zdaj smo pa na Vogrskom.«

Od šentvidski moškov smo čüli lejpe slovenske zborovske pesmi, med njimi fantovske pa vinske tö. Kak domanji, uni ranč tak vsikdar gorstaupijo na taboraj. »Tau je sploj veuki dogodek za naš varaš, vsikšo leto pride več gezero pesmarov. Med njimi je vsikdar gorenjesinčarski zbor tö,« je eške rztomačo predsednik Sadar.

»Moji pesmarge pa pesmarce so sploj flajnsi,« se je smejavu mladi zborovodja iz Škofje Loke Urban Tozon, šteri má ovak badva zbora prejk. »Bejdvej skupini vsikšo leto rastéta v znanji pa numeri članov. Skrb mam, aj bau naš program večféle, vsikši aj nika za sé najde. Démo od ležejši prauti žmetnejšim pesmim. Spejvamo slovenske ljudske pa umetne pesmi, večkrat pa se tekneto tihinski naut tö.« Moški s Šentvida so svoj nastop rejsan končali z eričnov nápoljskov pesmov »Funiculi, funicula«, štera je mejla v sebi slovenske reči tö.

»Tabor slovenski pevski zborov je tradicija, štera je važna za cejlo osrejdno Slovenijo. Naš varaš Šentvid dosta lidi pozna zavolo srečanja, vsi domanji pa sodelujemo v organizaciji,« je pripovedjala podpredsednica KD Vidovo Alina Cunk Perklič. »V svoj varaš na pau poti med Ljubljanov pa Novim mestom vsikšo leto pozovémo zamejske zборе tö. Vejpa sta tradicija slovenske rejči ino gordržanje slovenske kulture važniva za Slovence tak v Sloveniji kak zvün njeni grajnc. Na gnešnji koncert so se naši pesmarge intenzivno pripravljali. Prišli smo zatok, ka se v imeni naši lidi zavalimo, ka v Porabji skrb mate na slovensko rejč pa kulturo.«

Kak je tau šega, se je za konec na odri zbralo više štirideset pesmarov. Zbori so vküper zaspejvali pesmi »Slovenska dežela« ino »Pa se sliš'«. Eške dugo smo v vüjaj čüli »svet'ga Vida zgun«, med publiko ga je poslušala Mária Trifusz tö, štera je kak zborovodkinja 26 lejt pelala Mešani pevski zbor Avgusta Pavla.

- **Narečna glasba in recital o Müjri. E. Ružič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 16. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 46, str. 6**

Na povabilo Zveze Slovencev na Madžarskem je v monoštrskem Kulturnem in informativnem centru nastopila skupina iz Prekmurja, natančneje iz Beltincev in Ižakovcev. Gre za vokalno skupino Moirissimo quartet, v kateri pojejo Mateja Ivanov - Moira, Matija Horvat in Urh Horvat, spremlja jih pianist, tudi skladatelj in aranžer Dejan Berden. Dogodek Med Müjrof pa Rabof temelji na narečnih, tudi uglasbenih pesmih Tineta Mlinariča, pesnika in publicista, zlasti pa na njegovi narečni zbirki Vretine dnik.

Obisk prireditve je bil odličen, obiskovalci so uživali v uglasbeni narečni poeziji in tudi v recitacijah pesnika Tineta Mlinariča. Zlasti je navdušil nastop glasbene skupine s pevko Moiro, ki je k predvidenemu programu dodala še nekaj znanih prekmurskih ljudskih pesmi, med njimi zelo priljubljeno Vsi so venci vejli... Predsednik Zveze Slovencev Jože Hirnök, ki je pozdravil zbrane, med njimi tudi slovenskega generalnega konzula Borisa Jesiha, je v programu sodeloval tudi kot prevajalec in v madžarskem jeziku naredil zanimivo primerjavo, neke vrste sožitje / stik med razpravo na Gornjem Seniku, ki je bila ravno tako minuli petek na temo Govorimo svoj jezik – slovenščina v družini, in narečnim dogodkom v Slovenskem domu. Recital o Müjri je želel obiskati tudi predsednik Društva slovenskih pisateljev Ivo Svetina, vendar se je moral zaradi nepredvidenih obveznosti temu odreči. Zato pa jena zbrane naslovil poslanico, povezano s svetovnim dnevom maternega jezika, ki jo je v predsednikovem imenu prebral Tine Mlinarič. Poslanica izhaja iz spoznanja, da so meje mojega jezika tudi meje mojega sveta. Ivo Svetina tudi zapiše: »Meje mojega sveta izginjajo, četudi v sebi še vedno nosim jezik svojih pradedov, saj se moj svet podira, gori, med ruševinami mrtvi otroci... Jaz pa bežim- v enem evropskih jezikov se mi reče begunec, in samo zvezda Severnica mi kaže pot v Obljubljeno deželo. V sebi nosim dragotino, ki se ji reče jezik ...«

- **Bili smo pri predsedniku Republike Slovenije. Ágnes Horváth. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 16. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 46, str. 6**

S predstvom Zveze civilne zaščite Železne županije sem se na povabilo Zveze policijskih veteranskih društev Sever udeležila zanimivega izleta v Slovenijo.

25. oktobra praznuje Republika Slovenija dan suverenosti. Na ta dan si je možno ogledati predsedniško palačo v Ljubljani. V avli predsedniške palače je predsednik republike Borut Pahor pozdravil skoraj 500 obiskovalcev. Po pozdravu so nas spremljali po palači. Tako smo prišli do delovne sobe gospoda Pahorja, kjer nam je pripovedoval, kako mu poteka dan v službi. Bil je zelo neposreden in nasmejan. Na koncu je naši majhni skupini uspelo narediti tudi skupinsko sliko z njim. V čast mi je, da sem predsednika pred fotografiranjem lahko osebno pozdravila v imenu madžarske skupine. (Avtorica članka je to storila v slovenščini, čeprav je sama Madžarka in se je slovensko učila le na tečajih. op. urednice.)

Nato smo odpotovali v Pivko, kjer smo si ogledali Park in muzej vojaške zgodovine.

Ob koncu dneva smo se lahko udeležili državne proslave ob dnevu suverenosti v Pivki.

Lahko povem, da sem se udeležila čudovitega izleta in sem se vrnila domov z nepozabnimi doživetji!

- **Bili smo na izletu v Sloveniji. Zapisala: vzgojiteljica asistentka Andreja Serdt Maučec. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 16. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 46, str. 7**

Eko- socialna kmetija.

Eko-socialna kmetija Korenika se nahaja v Šalovcih, v samem osrčju Krajinskega parka Goričko. Korenika je, že po nekaj letih delovanja, postala prepoznavna tudi na širšem geografskem prostoru in je s strani strokovne javnosti priznan primer dobre prakse na področju socialnega podjetništva, zaposlovanja invalidov in oseb iz drugih ranljivih družbenih skupin ter zaščitnega zaposlovanja. Na Koreniki so vzpostavili sistem ekološke pridelave in predelave živil, tako na dobrih dvajsetih hektarjih površin pridelujejo poljščine, zelišča, sadje in zelenjavo, v naravi pa nabirajo sadeže in gobe, ki jih predelujejo v

ekološke izdelke. Pridelujejo in prodajajo zeliščne čaje, hladno stiskana olja, sušeno in vloženo sadje in zelenjavo, ozimnico, sokove in sirupe in še bi lahko našteali.

Osemnajst otrok in vzgojiteljice iz Vrtca Gornji Senik smo se odpravili na čudovit izlet v Slovenijo. Obiskali smo Koreniko, kmetijo v Šalovcih. Tam smo prisostvovali dvema delavnicama, posebej pripravljenima za nas obiskovalce. Prva delavnica je bila namenjena srečanju otrok s konjem in ogledu ter hranjenju živali na kmetiji. Dotikali smo se prijaznega konja, ki ima še posebej rad otroke, se mu predstavili, ga česali s krtačo, on pa si nas je vse ogledal in bil vesel naše družbe. Ogledali smo si tudi druge živali (zajčke, krave, race, različne pasme prašičev, ovce in koze), nekatere izmed njih smo božali in hranili. Pri tem smo se hkrati veliko naučili o posameznih živalih.

V okviru druge delavnice pa so si otroci ogledali prostoren zeliščni vrt, ki je obenem tudi prostor za domovanje številnih živali. Otroci so okušali in vohali najrazličnejša zelišča. Zelišča smo natrgali in pripravili odličen zeliščni napitek. Najedli smo se tudi poznih rdečih in sočnih malin, ki so jih hranili posebej za naš obisk na vrtu. Otroci so bili nad ogledom kmetije zelo navdušeni. Prijetno in pomirjajoče podeželsko okolje jim je dobro delo.

Na Koreniki imajo tudi odlično gostinsko ponudbo, in še preden smo se odpravili nazaj v vrtec, smo se dobro okrepčali. Zahvalili bi se radi Uradu Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je s finančnim prispevkom otrokom iz Vrtca Gornji Senik omogočil to enkratno doživetje.

- **Spominska tabla Ernesti Eőryji. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 16. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 46, str. 12**

Ob prvi obletnici smrti so na občinski zidini na Hodoši odkrili spominsko tablo Ernesti Eőryji, dugoletnomi (od 1989. do 2007. leta) predsedniki Gasilske zveze Slovenije (GZS). Na slavlje, v okviru steroga so predstavili tudi knjigo o življenji in deli častnoga predsednika GZS, je prišla tudi ministrica za obrambo Andreja Katič. Ona je v svojem guči pravila, ka je gasilska organizacija ena najbolje fontoških v rosagi in cudjala: »Vsakša organizacija uživa ugled zavolo posameznikov, steri jo sestavljajo. Vördjem, ka te se pri svojom deli in odločitvaj dostakrat spaumnili na toga velkoga človeka inka te se ravnali po njegovom zgledi.«

Periodične publikacije – kazala

- **Südeuropa. Journal of Politics and Society, Vol 65, No 3 (2017)**
Predrag Cvetičanin and Miran Lavrič are guest editors of this issue's thematic section focusing on "Household Strategies in the Period of Economic Crisis"

<https://www.ios-regensburg.de/ios-publikationen/zeitschriften/suedosteuropa.html>

- **National Identities, Volume 19, Issue 4, 2017**

<http://www.tandfonline.com/toc/cnid20/19/4?nav=toclist>

- **Journal of Multilingual and Multicultural Development, Volume 38, Issue 7, 2017**

Special Issue: Normative Approaches to Language Policy and Planning

<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/7?nav=toclist>

- **Journal of Multilingual and Multicultural Development, Volume 38, Issue 8, 2017**

<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/8?nav=toclist>